

Gårds korset

INFORMATIONSTIDNING FÖR VISBY STIFT NR 1/2017

Svenska kyrkan
VISBY STIFT

UNGA I KYRKAN

*Krafttag konfirmation
Ung i den världsvida kyrkan*

INTERNATIONELLT

*Ambulerande präst i Sydamerika
Sveriges yngste och "äldste" präst går i pension
Konstrunda i kyrkorna - Dela tro Dela liv*

DESSUTOM PORTRÄTT, TIPS PÅ SOMMARAKTIVITETER, KYRKVECKAN OCH MYCKET MER

I DETTA NUMMER KAN DU LÄSA OM:

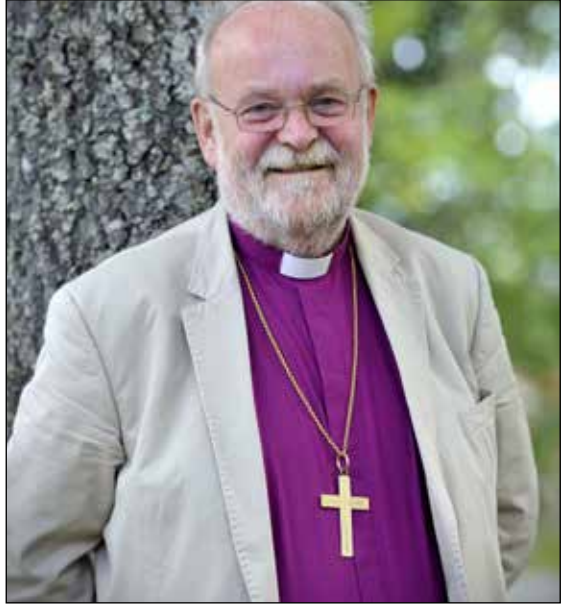
NI VET VÄL ATT:

Två tre gånger i veckan gör Visby stift en nyhetssammanställning och skickar ut via e-post.

I samband med stiftsstyrelsens sammanträden görs ett enklare Nyhetsbrev som också går ut via e-post. Vill du vara med på sändlistan, hör av dig till lars.backman@svenskakyrkan.se

”Det handlar om människor och om människors möten”

Det handlar om människor och om människors möten. Det framgår tydligt i det här numret av Gårdskorset. Unga människor och gamla, som delar sina erfarenheter och berättelser. Människan är en berättelse, som psykoanalytikern Clarence Crafoord uttryckte det. Och när berättelser delas händer det nu, som på apostlarnas tid, att ett pingstunder inträffar. Plötsligt hör människor ”sitt eget språk talas” som det sägs om den första pingsten i Apostlagärningarna.

”Du och jag har en plats i varandras berättelser och är i sin tur båda delar i den stora berättelsen om Guds kärlek till sin värld och sin mänsklighet”

När detta skrivs är det snart pingst, Andens högtid. Gud sänder ut sin Ande och förnyar jordens ansikte. Så enkelt är det – livet kommer – livet kommer tillbaka. För oss nordbor som så intensivt längtat efter vårens förnyade liv är det inte svårt att förstå den teologin. En blåsipps- och syrenteologi för bruk på svenska. Ladingsteologi på Öns språk.

Det sker ett stillsamt pingstunder i det lågmälda samtalet mellan två människor när vi plötsligt känner igen oss i den andres erfarenhet och liv. Vi hör vårt eget språk och plötsligt står sammanhanget klart: Du och jag har en plats i varandras berättelser och är i sin tur båda delar i den stora berättelsen om Guds kärlek till sin värld och sin mänsklighet.

När vi söker i vårt eget minne efter sådana stunder av ärliga möten träder personer fram, en mamma, en farmor, en vän som gjorde skillnad på vår livsväg. Ibland rentav en konfirmationspräst eller en ungdomsledare eller en körledare. Och då kanske ofta i en situation som den andre knappt minns, från ett kaffebord eller ett samtal under en vandring eller rentav i en diskbänksgemenskap som plötsligt blir en helig stund. Det är detta kyrka och teologi handlar om – att överraskas av en närvaro mitt i det enkla och vardagliga. En blick, en hand och ett möte och ett delat bröd.

Det är vår i Himmelriket.

Er tillgivne
+Sven-Bernhard

Visby domkyrka med andra ögon

En betraktelse av Astrid Andersson Wretmark. Foto: Lars Bäckman

Min gamla vän Anna som jag inte träffat på en del år hörde av sig och ville komma och hälsa på. Hon har ingen som helst kyrklig bakgrund, och jag blev både överraskad och glad att höra att hon särskilt gärna ville besöka domkyrkan. Det blev nu så att hon fick gå dit ensam, och utrustad med en enkel beskrivning av kyrkan kunde hon spana runt på egen hand. Efter ett par timmar skulle jag hämta henne, och hon skulle då berätta för mig vad hon sett.

När jag kom till kyrkan satt hon på en bänk bakom en pelare långt fram i kyrkan till höger. "Här har jag suttit nästan hela tiden", sade Anna.

ger om fönstret. Den dörren kallas visst för brudporten. Den är väldigt stängd." – "Hur tänker du då?" frågade jag. "Ja," sade hon, "dörrar är väl antingen stängda eller öppna eller kanske halvöppna, men den här är väldigt stängd. Det handlar för mig inte om låsmekanismen utan om en känsla. Min moster gifte sig aldrig, så för henne var dörren mycket stängd." Sedan har jag sett länge på tavlan till höger om brudporten. Epitafium kallas det visst. Det är många människor där, en prästfamilj kanske, mest allvarliga män och några kvinnor i högtidliga kläder.

"Här finns så mycket som är viktigt för mig att titta på." Hon pekade mot det enkla glasfönstret på kyrkans södervägg med målning i blått och vitt och rutor på snedden. "Det här är det allra finaste!" För mig var det en mycket oväntad kommentar. "Jo", sade Anna, "det här fönstret påminner mig om min mosters köksförkläde. Det visar att livet på jorden behöver kvinnor som lagar mat och sköter disk och städning som hon gjorde. Därför blir jag lyrisk av att tänka på vad hon har betytt, som människa över huvud taget och särskilt för mig och att minnet av henne på det sättet finns just här."

"Sedan", fortsatte Anna, "har jag tittat länge på den stora dörren på kyrkans södra sida, till hö-

Det är en doft av 1600-tal över det hela. Jag bryr mig inte så mycket om vilka de är, bara att det på golvet framför dem ligger två döda barn, det ena lindat i vitt, det andra i rött. Vad betyder det?"

– "Jag vet inte säkert", svarade jag. "Man tror nog att barnet som är lindat i vitt blev döpt innan det dog, medan det andra barnet antingen var dödfött eller dog innan det hann bli döpt. Jag vill gärna försöka ta reda på mera om detta tills vi ses nästa gång." "Det är förstås bra", sade Anna, "men det är inte så viktigt egentligen. Min moster fick ett dödfött barn och det kunde förstås inte bli döpt, och den röda klädseln till det döda barnet passar bäst för min känsla när det gäller henne".

Vi satt tysta rätt länge tillsammans och jag begrundade det som Anna hade sett och berättat om. Till sist frågade jag försiktigt: "Har du sett något mera?" "Ja", säger Anna då. "Jag har sett Jesusbilden, han som står på bjälken där högt upp. Han lyfter båda armarna och håller händerna högt. Betyder det: Jag ger mig?" "Det var en intressant tolkning", säger jag, "men de flesta menar nog att det betyder att han lyfter händerna för att välsigna." "Jaha", säger Anna. "Välsignelse, det är fint." "Ja", säger jag, "men det ligger något i det du nyss sade: 'jag ger mig.' Det kan betyda två saker, dels att jag ger upp men också att jag ger något. Jag ger mig eller jag ger av mig själv. För mig är tolkningen att Jesus lyfter händerna för att välsigna den bild som jag tar till mig. Minns du förresten berättelsen om när Jesus välsignar barnen?" "Jo, den minns jag", säger Anna. Till slut kan jag inte hålla tillbaka en

Någon av dem ser lite klen ut och ett par andra verkar kaxiga." "Ja, koltrastarna är fina"

reflektion till Annas domkyrkobesök. "Har du suttit här på den här bänken hela tiden? Har du inte sett något annat i kyrkan?" "Jo", säger Anna, "jag har också varit inne i Stora kapellet. Där var fönstren med färgstarka glasmålningar alldeles överväldigande för mig och jag orkade inte se så länge på dem. Men fönstret med koltrastarna blev jag förtjust i. Jag tycker om koltrastar. Om jag inte minns fel är de tolv stycken. Någon av dem ser lite klen ut och ett par andra verkar kaxiga." "Ja, koltrastarna är fina", sade jag och försökte låta bli att tolka in och kommentera vad det betyder att de är just tolv. "Någon är klen och någon annan är lite kaxig, det verkar bekant som livserfarenhet!"

"Han som välsignade barnen, kanske både de levande och de döda, i vitt eller rött, kunde väl också tänkas välsigna koltrastar", säger Anna till sist. "Så vill jag tänka, om det nu har någon betydelse hur jag tänker." Sedan gick vi hem till mig och pratade vidare om livet och åt middag.

A portrait of Martin Luther, a German theologian and reformer. He is shown from the chest up, wearing a black cap and a dark, high-collared garment. He has dark, curly hair and a serious expression, looking slightly to the right. The background is a textured, mottled blue-green color.

REFORMATIONEN PÅ GOTLAND

Richard Wottle, stiftsprost i Visby stift, berättar hur Luthers tankar fick genomslag på Gotland, då en del av den danska kungens rike.

Vad är det vi firar när vi firar reformationensjubileet under nästa år? Ja, den frågan har diskuterats mycket under de många åren av förberedelser. På ett plan är den lätt att besvara: Martin Luthers uppspikande av sina 95 teser om avlaten på porten till Slottskyrkan i Wittenberg, en liten stad i Sachsen i vilken han var professor i bibelvetenskap. Just som bibellärd hade han tyckt sig märka att det knappast kunde vara förenligt med bibelns vittnesbörd om Jesus att åka runt och sälja papper, på vilka det stod att ens tid i skärselden kunde förkortas i direkt proportion till värdet av de pengar man spenderat på själva dokumentet. Även om syftet med insamlingen kunde vara lovvärt – mycket av pengarna gick ju till det oerhört kostsamma byggandet av den nya Peterskyrkan i Rom – så inte bara lurades människor av skrupelfria försäljare utan själva evangeliet miste sin frälsande kraft då dess innebörd på detta vis förvanskades och kommersialiserades. Detta kunde Luther som teolog

och akademisk lärare inte stillatigande åse. Föga anade han dock vilka krafter som därmed släpptes lösa och mycket snart kom debatten inte längre att handla om avlaten utan om nästan alla både stora och små teologiska och politiska stridsfrågor som berörde hela Europa. Denna oro stillades inte förrän efter den Westfaliska freden 1648. Närmare 130 år av krig och ofärd föll alltså ner över Europa.

Om reformationen på Gotland vet vi mycket litet. Ön tillhörde ju Danmark och reformationen där var på många sätt mer radikal och också mer konfrontativ än i Sverige. Vi vet dock att också Gotland besöktes av en avlatshandlare något år efter Luthers framträdande, nämligen 1519. I Strelows gotländska krönika från 1633 kan man läsa att kund Kristian II emellertid lade beslag på dennes pengar och också lät dränka honom! Det sista är nog inte sant men sant verkar vara, att avlatshandlaren ändå gjorde goda affärer på Gotland.

Det gotländska samhället befann sig vid denna tid ungefär i mitten av en mycket lång svaghetsperiod. 1400-talet är en tid då vitaliebröderna, Tyska orden, Erik av Pommern och diverse danska länsherrar tävlar om att missköta den en gång så blomstrande ön. Till sist erövrar Visby av lübska trupper 1525 och inte bara stadsmuren uppe vid Silverhättan utan också delar av kyrkorna sköts sönder. När linköpingsbiskopen Hans Brask gör sitt sista besök som visiterande biskop 1527 är det alltså ett samhälle i kris han möter. Lutheranerna tycks vid det laget vara rätt många och talföra, åtminstone inom Visbys borgerskap. Den 10 oktober skriver Brask från Öland till Gotlands prostar:

”en god stadig fred och den heliga kristliga trons styrkelse, att Luthers parti eller några andra kättare ej skola få tillfälle indraga till eder några sådana villkor och kätterier som i några tyska städer skett är, enfaldiga folk till evigt fördärv både i andliga och världsliga måtto.”

När Brask kommer hit till staden låter han också kasta ut prästen från S:t Hans, som tydligen övergått till den nya läran, men så snart Brask avseglat mot Polen, insattes denne igen av borgarna i församlingen. Det här är ett slags mellantid i Danmark. Kristian II, han som hos oss kallas ”tyrann”, hade avsatts 1523 och efterträts av Fredrik I, som drev en betydligt försiktigare reformationspolitik än den som skulle föras av hans efterträdare Kristian III efter 1533. Ändå var det tydligt vart landet var på väg och Fredrik tog t.ex. ifrån kyrkan biskopsutnämningarna, som han själv skötte om. Det var också han som utsåg Henrik Rosencrantz till Gotlands länsherre. Strelow skildrar honom på detta vis – i moderniserad stavning och översättning till svenska:

”Året 1530 kom den hederlige och välborne mannen Henrik Rosencrantz till Gotland, som han fått i förläning av kungen. Under hans tid skedde med evangeliets hjälp reformationen på

Gotland. Men man måste beklaga och inte prisa att man i reformationens begynnelse inte bara berövade kyrkor och kloster guld och silver och klenoder som använts till den påviska religionens avguderi – också kläder och annat sådant – men också hemskt ödelade det som man inte hade nytta av, och rev vackra byggnader. Där härliga byggnader och kloster som kända människor och släkter är begravda i fanns, där går nu hästar, djur och svin omkring. Så lade han Guds hus naket, bart och öde och brände i onödan upp nyttiga böcker och brev som hade skrivits med stort flit, kastade bort taylor och bilder. Nu går bara svinen och rotar där.”

Det här är så nära en ögonvittnesskildring som vi kan komma, även om Strelow skrev detta hundra år senare, på 1620-talet, också det en

kritisk tid för relationerna mellan den danska kronan och Gotland. Man kan inte bli annat än beklämd när man läser Strelows skildring. Här avbildas sannerligen inte reformationen som en befrielse ur medeltidens mörker utan som en akt av barbari – och detta av en man som själv var så lutherskt ortodox som tänkas kan och därtill både kyrkoherde och superintendent på Gotland.

Henrik Rosencrantz

lade alltså Guds hus öde,

enligt Strelows ord, och det som fäderna byggt upp av sköna kyrkor, kloster och konstskatter, alla värdefulla böcker att förtiga, plundrades och skövades på kort tid. Så måste det väl också ha uppfattats av gemene man vid denna tid och vi vet att visbyborna gjorde vad de kunde för att gömma undan sådana kyrkliga klenoder som deras släkter hade prytt de många kyrkorna med. Det hade de dock inte mycket för. Den danska kronan letade upp det mesta, även om det tog dem ytterligare minst en generation att uppsåra allt. Det mest omedelbara resultatet

*Henrik Rosencrantzs minnestavla,
Visby domkyrka.*

av denna ovanifrån kommande revolution i det andliga livet måste ha varit prästbristen. Under senmedeltiden bör det ha funnits omkring trettio präster i Visby, efter reformationen två, nämligen de som tjänstgjorde i Vårfrukyrkan, alltså våra dagars domkyrka.

Det kyrkliga livet på Gotland upplevde därför många mörka år, särskilt under 1500-talet och alldeles speciellt under perioden 1527, då banden med Linköpings stift i praktiken kapades, och 1571, då den gotländska superintendenturen skapades. Präster kom och gick, bodde ofta inte i sina pastorat utan höll sig i Visby eller i Danmark långa perioder och bytte inte sällan på eget bevåg pastorat med varandra.

1536 avskaffade Kristian III gillena i Danmark och därmed också på Gotland, bland dem det betydelsefulla Knutsgillet, som med ursprung i Danmark var en internationell organisation som band samman borgarna i hela södra Östersjöområdet. Gillena spelade under senmedeltiden en mycket viktig roll, inte bara för fromhetslivet utan också socialt. Betydande delar av befolkningen var medlemmar i ett eller flera gillen. Västerås ordinantia 1544 avskaffade dem också

i Sverige och därmed knäcktes en viktig frivilligorganisation som utgjorde ett både kyrkligt och civilt alternativ till statsmakten. I Stockholm drogs all gillesegendom in till kungen personligen, som hädanefter fick alla de inkomster som tidigare kom gillesmedlemmarna till del.

Men Gotland skulle repa sig, även om det alltså tog lång tid. Den som idag vandrar runt i våra kyrkor ser att det framförallt är två epoker som satt sin prägel på dem. Medeltiden förstås, då de ju byggdes, och så 1600-talets andra del. Det är då bänkinredningar, predikstolar och altarskrank i allmänhet tillkommer, inte sällan som gåvor av rika visbyborgare, för nu börjar sjöfart och handel ta fart igen. Särskilt innebär 1680-talet något av en nystart, då Haqvin Spegel är superintendent på ön, Skeppargillet nygrundas, gotländska fartyg åter seglar över Östersjön och bönderna kan göra sig goda inkomster på tjärbränning och stenexport. Och inte minst byggs över hela det svenska riket en ny, rik och protestantisk kultur upp, som kom att prägla Sverige i åtminstone tvåhundra år framåt. Också vi är i någon mån ännu i besittning av detta rika arv!

Elinghems ödekyrka. Foto: Lars Bäckman.

Ung i den världsvida kyrkan

”Att ge sig ut på en resa själv till ett helt främmande land kan vara både skräckinjagande och helt fantastiskt. För mig var det en otrolig upplevelse som jag kommer ha med mig resten av livet”. Sara Nyberg, berättar här om sina erfarenheter från att vara stipendiat i Costa Rica. Hon deltog hösten 2016 i programmet Ung i den världsvida kyrkan, som är Svenska kyrkans internationella utbytesprogram. Text och foto: Sara Nyberg.

Sara Nyberg på "sin" gata i byn.

Att vara utbytesdeltagare i det här programmet är inte att vara volontär, istället är syftet att lära känna ett land, en kultur och en kyrka genom att lära känna och skapa relationer med människorna där, och att sedan efter hemresa dela med sig av sina erfarenheter och kunskaper till den egna kyrkan. Jag hade länge velat åka iväg till ett annat land för att lära mig mer om en annan kultur och möta människor som har en annan bakgrund än mig. Mitt problem var då att jag finner volonturism - alltså att blanda både en volontärtjänst och turism, ofta väldigt problematisk. Det finns förstås många sådana program som fungerar alldeles utmärkt, men enligt min uppfattning reproducerar de ofta en gammal bild av "den vita kapabla människan som ska rädda hjälp-

lösa människor i syd". Jag letade länge efter ett program som kunde lova att de inte exploaterar ursprungsbefolkning, eller bedriver barnhem mer som turistattraktion. Det var dock väldigt svårt att veta vilka biståndsarbeten som verkligen gör ett bra jobb, och vilka som var oseriösa. Jag har alltid känt mig trygg i svenska kyrkan. Ända sen min konfirmationstid har det varit en plats där jag känt mig lugn och jag har fått så otroligt mycket utav den. Såväl insikt som bekräftelse på min tro och vänner för livet. Det är en organisation som jag litar på och det här programmet blev ännu en bekräftelse på det. Den största anledningen till att jag valde att söka Ung i den världsvida kyrkan var just att det är ett utbyte mellan länder och syftet är att dela tro, liv och vardag. Det har för mig varit

viktigt att trycka på just det, att det är ett utbytesprogram och inte en volontärtjänst. Svenska kyrkan skickar ut 18 ungdomar från hela Sverige till fem olika länder: Filippinerna, Sydafrika, Tanzania, Brasilien och Costa Rica. Jag var i Costa Rica. Vi tar även emot 18 ungdomar från de här länderna som ska göra precis samma sak, fast här i Sverige.

Väl framme i det här varma, fuktiga klimatet, efter en resa på närmare 30 timmar, möttes jag utav min blivande vädbror. Han tog min väska och vi hoppade in i en taxi för att åka i fullständigt trafikkaos på skumpiga vägar. Efter en sådan lång resa och skolspanska i bagaget var det varken lätt att förstå eller prata med varandra. Han pratade ingen engelska över huvud taget. Väl framme möttes jag av en hel folkmassa på gatan och i och runt om det hus som skulle vara mitt hem i tre månader framåt. Jag blev presenterad för alla men vilka som var familj, vänner, grannar eller annat folk var inte helt lätt att urskilja.

Det mest fantastiska med denna resa har varit alla möten med människor och den otroligt varma, välkomnande och hjälpsamma kulturen Costa Rica har. Att man kunde komma så nära nya människor på bara tre månader trodde jag innan var omöjligt. Idag har jag en till familj att komma tillbaka till bestående av mamma Lurdes, hennes man Edgar och syskonen Asdrubal, David, Keylor, Kianny och Mari. Min extramamma kallar mig för "hennes svenska dotter" och jag har alltid en plats att bo på i Costa Rica. Från dag ett

behandlade de mig inte som en gäst, som vi antagligen hade gjort här i Sverige, utan jag var en i familjen direkt. Jag fick hjälpa till med hushållet, lära mig spanska och höra att "du måste ha mycket parfym så ingen tycker att du luktar äckligt på bussen". Det var ständig kaos men också så mycket värme och kärlek.

Det mest utmanande var att inse sina privilegier. Jag visste innan att vi har det bra här i Sverige, men inte HUR bra. En vän i Costa Rica hade inte råd att gå till sjukhuset när han var sjuk. För honom gjorde det ingenting mer än att han missade allt vi skulle göra de närmaste veckorna för han var tvungen att vara hemma, då det kunde bli värre. För mig, som innan trott att vi umgåtts på samma villkor, var det som ett slag i magen och en bekräftelse på mina fördomar. Vi umgicks inte på samma villkor. För där satt jag med en försäkning som täckte minsta skräma. En annan vän visste precis vad hon ville bli när hon blev stor, men hon hade inte pengarna till utbildningen. Och där satt jag och sa att jag inte riktigt bestämt mig vad jag skulle plugga till när jag kom hem.

Sverige är ett fantastiskt land med så mycket utrymme för möjligheter. Jag tror på ödmjukhet inför andra kulturer och olikheter människor emellan. Bara för att vi har det så otroligt bra betyder det inte att vi sitter på facit. Jag tror på riktigt att vi har mer att lära utav andra länder och kulturer än vad vi någonsin kan lära dem. Den här resan har lärt mig mer än alla skolböcker jag läst och jag önskar att alla i min ålder skulle kunna få chansen. Chansen att få värd, chansen att studera och chansen att resa.

Sara Nyberg
och «lillasyster»
Guadalupe.

NOXOLO OCH SINDISIWE FRÅN SYDAFRIKA

– Fem veckor på Gotland för att dela tro, liv och vardag. Text och foto: Sara Nyberg

Genom Svenska kyrkans internationella program Ung i den världsvida kyrkan har Noxolo Zama och Sindisiwe Mnisi från Sydafrika varit fem veckor på Gotland för att dela tro, liv och vardag. De fick vara med i ungdomsgrupper och konfirmandgrupper i kyrkan, de fick besöka skolor och sjukhus och många andra platser. Allt för att lära sig om den svenska kulturen och hur vi gör saker och ting här i Sverige, för att sedan dela med sig av sina upplevelser när de kommer hem till Sydafrika. Jag frågade dem många gånger under deras vistelse vad de tyckte var mest annorlunda med Sverige och jag fick väldigt olika svar beroende på hur länge de hade varit här. Första veckan var svaren ofta i stil med ”ni kör på fel sida av vägen” och ”det mesta är väldigt likt”. Men ju mer tiden gick blev svaren mer komplexa och innan vi sa hejdå i slutet av april och de skulle vidare till andra delar av Sverige hade de fått en helhetsbild. Vi hade långa diskussioner om allt från olikheter och likheter i våra politiska system till hur vi på olika sätt tillagade vår mat. Jag

tror att deras vistelse på Gotland har gett de här intelligenta tjejerna väldigt mycket och jag tror också att både Visby stift och Visby Domkyrkoförsamling har haft mycket glädje och lärdom av att ha dem här.

Från vattentornet kan man blicka ut över hela Visby, nästan! .

STRESS FRI ZON

S

TRESS – VÅRT ALLVARLIGASTE ARBETSMILJÖPROBLEM

Intervju med en av landets främsta stressdoktorer, Alexander Wilcek, Ersta diakoni. Text: Lars Bäckman. Foto: Ikon

Under de senaste sex-sju åren har antalet sjukskrivna minskat kraftigt. Från 24 dagar i genomsnitt till åtta, och det på bara några år. Men den positiva trenden har vänt och det är framförallt psykiska sjukdomar som står för en stor del av ökningen. På tio år har psykiska sjukdomars andel ökat från 30 till 37 %. Det är alltså inte ryggbesvär och värk som gör att vi blir sjukskrivna från våra arbeten, utan hur vi mår i själen. Jag har träffat och intervjuat Alexander Wilcek, läkare på Ersta diakoni och en av Sveriges främsta forskare på stress. För det är just stressrelaterade symtom som konstateras allt oftare när det är aktuellt med sjukskrivning.

- Visst är det så. Nästan hälften av de som i dag är sjukskrivna för psykiska sjukdomar lider av stressrelaterad psykisk ohälsa, konstaterar Alexander Wilcek, när vi möts för en pratstund om stress i Visby, där han är för att hålla i ett seminarium om detta ämne.

På Ersta sjukhus invigdes psykiatriska kliniken 1967. Kliniken har utvecklats mot att framför allt ta emot såväl sjukvårdspersonal som patienter. För att ge ett exempel på vilka patienter han möter berättar Alexander om Hanna som visserligen är ett helt fingerat fall, men som ger en bra bild av sjukdomsorsak, förlopp och möjlig behandling.

När Hanna kom till Ersta hade hon hamnat i ett akut skede. Hon hade suttit på bussen och upptäckt att hon inte hade en aning om vart hon var på väg och varför, och att hon inte ens kunde hitta hem till sin bostad. Det här var kulmen på en negativ utveckling som hade pågått under ett par år och som hängde samman med flera olika faktorer som påverkade hennes liv negativt. Hanna är sjuksköterska. Den avdelning där hon arbetade genomförde en omfattande omorganisation. Hanna som är en ambitiös kvinna deltog aktivt i detta arbete och blev senare även erbjuden arbetet som arbetsledare för del av verksamheten. I samma veva fick hennes son, som

då var i sju års ålder, diagnosen ADHD. Hon hade skilt sig ett par år tidigare och var alltså ensamstående med två barn. För att klara av att fortsätta arbeta som sjuksköterska och slippa kvälls- och helgtjänstgöring påbörjade Hanna en specialistutbildning på distans. Detta gjorde hon samtidigt som hon var arbetsledare och arbetade nästan heltid. Det egentliga livet blev allt mer begränsat. Arbete, barnen och studierna på halvtid fyllde hennes vakna tid. Tid för egna nöjen, vänner, kören eller tennisen, nej, det fanns det inte! Sömnstörningar och andra stressrelaterade symtom gav sig också till känna. När sedan hennes gamla

mor ramlar, blir rullstolsbunden och måste flytta till ett servicehus, brakar livet samman och helt plötsligt inser Hanna att hon sitter på en buss som är på väg någonsans som hon inte har en aning om eller kontroll över.

- I det läget möter jag Hanna. Hon är en typisk prestationsberoende. Ett relativt nytt begrepp på en person som inte kan gå hem

”Utmattningssyndrom - en person som inte kan gå hem från jobbet och veta att saker och ting är ogjorda”.

Alexander Wilcek, höll i ett seminarie arrangerat av S:t Lukasstiftelsen i Visby. Foto: Lars Bäckman.

från jobbet och veta att saker och ting är ogjorda. Du känner kanske igen personen, frågar Alexander Wilcek, och visst gör jag det. Mycket väl.

Hanna blev inlagd, och så klart sjukskriven på heltid. I dag två år senare är Hanna tillbaka på sin arbetsplats, men hon är inte chef, vilket hade varit omöjligt. Risken för att hon skulle falla tillbaka skulle vara allt för stor. Att rehabiliteringen lyckades berodde till stor del på att hennes arbetsgivare var engagerad från början och inriktad på att hon skulle tillbaka.

Utmattningssyndrom är den definition som används i dag. På 1970-talet kom uttrycket utbränd. Senare sa man utmattningsdepression, men från 2003 är det alltså begreppet utmattningssyndrom som är den diagnos som används och som beskriver det tillstånd som Hanna hamnade i.

Hur farligt är det med stress egentligen och vilka kroppsliga symtom kan man se? frågar jag.

- Långvarig stress påverkar våra hjärnor. Hjärnbarken för-tunnas, så visst kan vi se hjärn-skador som är klart relaterade till stress, förklarar Alexander Wilcek. Han gör en jämförelse med stroke där man har stora kunskaper om just hur mycket svårare det är att rehabilitera de kognitiva skadorna än de rent fysiska som en stroke orsakat. Men den skada som stress kan orsaka på hjärnan kan läka på tre till fyra år, så det är inget bestående tillstånd.

Forskningen har visat att det finns ett klart samband mellan dödsorsak och stress. Stress kan leda till hjärt-och kärlsjukdomar och det finns också ett samband mellan olika cancerformer och stress.

- Jo, det finns en klar överdödlighet i gruppen människor som har varit sjukskrivna för psykisk ohälsa. En förklaring kan vara att den som växer upp i en miljö med mycket stress får en lägre känsla för stressnivåer och kan inte känna när

man går över en gräns. Men Ersta sjukhus visar på resultat. Det går att bota!

- I dag kan vi se till att våra patienter blir klart bättre, men frågan är, klarar de av att återgå till sitt jobb? Ett arbete som till stor del kan ha bidragit till sjukdomen, frågar Alexander retoriskt och svarar själv, att det då krävs arbetsrelaterad och kognitivorienterad rehabilitering. Det här har många stora arbetsgivare insett, bland annat Region Gotland, och anställt koordinatörer för samordning av arbets- och rehabiliteringsinsatser.

Eftersom Ersta sjukhus har så stor del av sina patienter bland sjukvårdsanställda så kommer vi återigen in på denna grupp när samtalet övergår på hur behandlingen kan vara upplagd.

”Visst kan vi se hjärn-skador som är klart relaterade till stress”

- Nästan alla uppvisar samma utveckling. Under en längre period svänger man på gränsen mellan normaltillstånd och utmattningssyndrom. Sen hamnar man akut i ett djupt sjukdomsläge och det är då de kommer i behandling. Där får alla räkna med en lång och sakta återhämtningsfas.

I dag är 43 % av Ersta psykiatriska avdelnings patienter läkare. Det är en grupp som har ökat rejält under senare år. De är framförallt AT- och ST läkare, och de är kvinnor; 84 %! Genomsnittsålder är 40-45 år, men

det är de yngsta, under 30 år, som ökar allra mest.

- Intressant att konstatera är att den största andelen av dessa kvinnor inte har barn. Förklaringen är enkel, men talande - har man barn så krävs ett annat liv än bara arbete. Man kan inte gå in för sitt arbete till 110 %, vilket sällan är sunt.

Sjukskrivningarna blir ofta långa. Efter ett år är fortfarande en tredjedel av patienterna sjukskrivna och ytterligare två år senare så kvarstår fortfarande en tiondel av patienterna som sjukskrivna.

Ersta sjukhus arbetar helt personcentrerat. Alla patienter är unika. Därför har de en stor repertoar av åtgärder och utifrån dem skräddarsys behandlingen. Alexander räknar upp ett antal av de insatser som de kan erbjuda. Förutom de vanliga terapierna nämner han existentiella samtal, som fler och fler efterfrågar. Även arbetsterapi är en viktig del för många i rehabiliteringen, vilket förvånar mig. Trodde nog att det dragits ner rejält på arbetsterapeuter under senare år.

- Visst är det så. Arbetsterapi inom psykiatri har minskat rejält, men vi ser positiva resultat med olika aktivitetsgrupper och vardagsaktiviteter och har därför stärkt arbetsterapien. Det kan till exempel vara något vi kallar vardagsrendering, vilket innebär att lära sig hur man lägger upp och planerar sin dag, skapar rutiner och lär sig att kunna spara på sin kraft. Men även fysioterapi med fysiska aktiviteter såväl som mindfulness ingår i denna del av våra behandlingar.

- Vi använder psykofarmaka framförallt för att mildra sömnproblem, ångest och depressioner, men många är negativa till det, framförallt är de rädda för biverkningar, berättar Alexander och förklarar att en annan "medicin" är sjuk-skrivningar, en viktig del i behandlingen, och det ska användas rätt.

- Vi gör noggranna analyser och börjar oftast med 100 % sjukskrivning som sakta doseras ner till 25 %.

Det är helt klart att de som har kontakt med sin arbetsplats redan tidigt i rehabiliteringen också snabbast återkommer tillbaka till ett friskt liv. Oftast är det nödvändigt att hitta ett nytt jobb på arbetsplatsen.

- Men inte något helt annat, för det kan innebära en allt för stor påverkan på personens identitet. Men, som jag tidigare har sagt, det här kräver ett gott samarbete med patientens arbetsgivare, betonar Alexander och fortsätter: Det är inte alltid möjligt för patienten att återgår till sin arbetsplats. Svårast är det för dem som hamnat i konflikt med arbetskamrater och chefer. Då är det oftast allra bäst att hitta en ny arbetsplats.

Stress är ett stort problem, men det går att förhindra, och den som skadats kan bli frisk!

Råd och tips från Alexander Wilcek.

VAD FINNS DET FÖR VARNINGSSIGNALER VI BÖR VARA UPPMÄRKSAMMA PÅ?

- Vi bryr oss inte – blir likgiltiga till vårt arbete
- Tappar intresset för vårt jobb
- Blir cyniska
- Vi litar inte på vår egen förmåga
- Vi kommer inte ihåg saker och ting

MEN HUR KAN MAN FÖREBYGGA ETT SJUKDOMSTILLSTÅND?

- Börja med att göra ett KEDS test. Den är utarbetad av en forskargrupp på Karolinska Institutet. Det är ett självskattningstest som visar ungefär hur "långt från väggen" man står, hur nära man är att drabbas av utmattningssyndrom. Du hittar den på bland annat www.stress.se/test-lider-du-av-utmattningssyndrom/. Testets frågor väcker tankar och resultatet kan vara en varningssignal som man inte ska nonchalera.
- Man måste lära sig att säga nej till arbetsuppgifter som man inte kan lösa, är orimliga eller okontrollerbara.
- Lära sig avspänning, meditera. Koppla av.
- Stäng av jobbmajl kl 18.00 allt vad sociala media heter kl 21.00. Då kan hjärnan varva ner och sömnen blir bättre. Och glöm inte att vila på sjunde dagen – det är klokt och nödvändigt!

VAR UPPMÄRKSAM PÅ

- Orimligt stor arbetsbelastning
- Brist på kontroll över sitt arbete
- Brist på belöning i form av beröm, uppmuntran eller lön
- Brist på samspel med arbetskamrater och/eller chefer
- Brist på rättvisa
- Uppstår värderingskonflikt – så kallad samvetsstress – att inte vara nöjd med sin insats.

Fyra fyllda pärmar med kvinnohistoria från Gotland

Jo det är vad Wiveka Schwartz kom upp med till Stiftskansliet. Ur en "dramaten" plockar hon upp pärm efter pärm. Ordentligt sorterade med plastfickor och register. Här finns hela Gotlands syföreningshistoria samlad!

Text och foto: Lars Bäckman

- Under mina år som distriktsstudiedare på SKS förbund i Visby stift kom jag att särskilt arbeta en hel del med en av våra medlemsorganisationer, Stiftskvinnorådet, som förresten lades ner förra året. Stiftskvinnorådet var en paraplyorganisation över de 125 kyrkliga syföreningar som fanns på Gotland. Många av dem hade varit igång sedan tidigt 1800-tal. Den äldsta var förresten Sanda socken som startade 1824, minns Wiveka och tar upp en av pärmarna för att kolla årtalet. Ordning och reda. Förutom Svenska kyrkan var det Evangeliska fosterlandsstiftelsen och Missionsförbundet som stod bakom bildandet av Sanda syförening, visar noteringarna.

På hösten 1980 arrangerade SKS och Wive-

ka Schwartz tre stora utställningar; i Rute, Visby och Hemse. **Deras händers verk** var temat. De skulle följas upp av flera, såväl stora som mindre utställningar i Visby och runt om i socknarna.

- Vi visade upp vad syföreningarna hade gjort genom tiderna. Det var gamla handarbeten från 1920-talet och ännu äldre. Intresset var oerhört stort. I samband med den första utställningen gjorde jag en inventering av vilka syföreningar som fanns i socknarna och det är den insamlingen som är en grund i detta material, säger Wiveka och plockar upp pärmar igen. Under Svenska kyrkans jubelår 1993 visades på Gotlands fornsal en stor "syföreningsutställning". Utställningen hade bredd, här visades allt från kyrkliga mässshakar,

ljusstakar och brudkronor, skänkta av syföreningar, men också hur det kunde se ut på en kyrklig syföreningsauktion förr i tiden. Det ställdes till och med ut ”levande tanter” som fick illustrera en syförening samlad i en prästgård!

Wiveka tar återigen upp en pärm och visar Syföreningen Hem och härd i Ala. Allt är väl noterat. Vi ser att där startade föreningen 1913. Hon bläddrar vidare och stannar upp i Silte syförening.

- Titta här, i Silte kyrkliga syförening skänkte man 1912 10 kr till insamlingen för en svensk pansarbåt. När kriget bröt ut 1914 gav samma syförening 25 kr till inköp av kulsprutor till försvaret!

Det var pengar som hade samlats in på syföreningsmötena och på syföreningsauktionerna.

Att Wiveka är entusiastisk för sitt material går det inte att ta miste på. Och det här är ett intressant material, väl dokumenterat och i allra bästa ordning, samlat i fyra pärmar. För sockenforskare och hantverksintresserade är det en stor skatt! Förutom inventeringsenkäter finns det i pärmarna tidningsartiklar, inbjudningar, annonser och annat intressant. Wiveka kommer att lämna pärmarna till Landsarkivet/ Arkivcentrum Visby.

- Där finns en hel del kvinnohistoria att forska vidare i, och det kan jag lova, det är inte ”förspild kvinnokraft”, säger Wiveka och skrattar.

Visst blir man lite sugen att åka upp till arkivet, ta sig en titt i pärmarna och försjunka ett par timmar i en företeelse, som visserligen fortfarande pågår, men som med all säkerhet, har upplevt sin storhetstid... eller?

Två blivande präster i Visby stift

När det återstår knappt två månader tills Niklas Wiklund och Josef Edebol ska prästvigas får jag en pratstund med två förväntansfulla, men också lite ovissa studenter – vad kommer yrket egentligen att innebära, hur kommer man klara av det, och hur ser framtiden ut? Det är frågor som de säkert ställer sig. Lär känna våra två snart ”nyaste” präster.

Text och foto: Lars Bäckman.

- Visst har vi under vår utbildning blivit väl förberedda i vår kommande yrkesroll, både teoretiskt men också genom övningar och inte minst praktik. Men när man väl sitter där, i ett samtal med till exempel en sörjande, hur kommer man då reagera. Det är något som man inte kan förbereda sig helt för i skolan, utan som nog kräver erfarenhet, säger Josef Edebol.

Josef Edebol är 30 år och kommer från Väst-kusten. Han läser i Uppsala tillsammans med Sandvikssonen Niklas Wiklund, som också är 30 år i år. Båda ska de den 18 juni prästvigas i Visby domkyrka. Ingen av dem är gotlänning, men Gotland har fått en stor betydelse för dem båda.

- Jag kom hit som församlingspedagog för sex år sedan. Jag var då nyutexaminerad från Sigtuna folkhögskola och hade sökt ett antal tjänster.

- När Karin Hjorth ringde och kallade till

intervju så visste jag inte ens var det låg, inte ens att det var på Gotland, men efter en snabb sökning så gick det upp, erkänner Niklas lite förläget, och fortsätter: Men jag blev erbjuden tjänsten och tackade ja och blev kvar här i ett år.

- Jag blev så väl omhändertagen och trivdes bra, men visst var det lite av en kulturchock. Sandviken där jag växte upp, och Märsta där jag arbetade som fritidsledare ett par år, är så olikt Gotland och dess landsbygd. Han tar som exempel socknarna och hur viktiga det lokala är här. Det hade han aldrig funderat på tidigare. Niklas var församlingspedagog. Att bli präst hade han egentligen aldrig riktigt på allvar funderat på. Trodde nog inte att han var riktigt rätt person för den uppgiften.

- Men när den tredje personen på kort tid,

helt oberoende av varandra, sa till mig att jag skulle passa som präst så började jag fundera och starkt tog jag det som en kallelse. Jag sökte till Uppsala, blev antagen och bröt upp, kanske allt för snabbt från Hemse. Jag hade lovat dem och verkligen menat det, att jag skulle stanna mycket länge. Men nu kommer jag tillbaka, säger Niklas och ler lite förnöjsamt. Josefs väg till yrket kanske verkar mer självklar och utstakat, men riktigt så enkelt var det ändå inte.

- Visst, min far är präst och jag lekte präst redan som fyraåring. Hade ett eget pastorat i en enbacke. Men i tonåren föll tron i glömska. Efter gymnasiet sökte jag till Karlstad universitet och läste kommunikationsvetenskap.

Men när jag förstod att alla mina kurskamrater helst ville bli programledare och jag tyckte att allt vi läste var så ytligt, väcktes åter mitt intresse för religion. Jag bestämde mig för att utforska ämnet grundligt, berättar Josef entusiastiskt.

Josef hade en ambition att ta reda på så mycket som möjligt om alla världens religioner och utifrån det välja den som passade honom bäst. Det blev slutligen kristendomen som segrade! Josef blev till på köpet en riktig inbiten Lutheran!

- Någonstans där efter ett par års studier bestämde jag mig; jag är kristen. Jag plockade då fram det halsband med ett kors som jag hade fått vid konfirmationen. Sedan dess har jag alltid burit det. Josef fortsatte studera på Göteborgs universitet, tog masterexamen vid Uppsala Universitet och gjorde ett år som gästforskare på University of Notre Dame i USA. Han är doktorand och hoppas lägga fram sin avhandling under nästa år för att få en doktorsexamen (precis som Luther!). Att forska och skriva har blivit en del av hans dagliga tillvaro och så kommer det nog alltid att vara.

- Jag forskar om hur den kristna kyrkan uppnår det gemensamma goda, såväl för den egna gemenskapen som för samhällets gemenskap i stort, till exempel genom att studera hur de tre specifikt kristna dygderna tro, hopp och kärlek verkar i människors liv, berättar Josef och fortsätter: grundläggande kristna intuitioner har

letat sig så djupt in i samhället att människor kan uppföra sig på ett sätt som är förenligt med kristna övertygelser utan att anse sig själva vara kristna. Det är intressant och det vill jag veta mer om.

Nu väntar prästvigning. Därefter ett år som pastorsadjunkt, iVänge församling för Niklas del. Han har tidigare gjort praktik hos komminister Rune Olofsson, en erfaren och trygg person. Josef gör sitt år i Stenkumla församling. Komminister Rolf Ström blir hans handledare. Även Josef har tidigare haft praktik i den församling där han nu alltså ska göra sin pastorsadjunkts tid. Det känns som en bra start.

Första året är utstakat. Yrkesrollen ska nu stärkas och kunskapen att leda en församling med allt vad det innebär ska ta form.

Men vad tror de att de gör när de är 40 år, alltså om tio år?

- Jag är absolut kvar på Gotland. Jag räknar med att jag då känner mig så rotad i mitt arbete, i en församling, gärna på landet, säger Niklas och berättar att han efter åren i Märsta och Uppsala insett att det är på landsbygden han trivs allra bäst, och gärna på Gotland.

- Efter att ha pluggat nästan hela mitt liv, vill jag nu arbeta mera

konkret. Som barn och även som vuxen har jag flyttat runt mycket på grund av studierna. Nu vill jag slå ner mina bopålar, säger Josef och berättar att han och hans fästmö ska vigas veckan innan prästvigningen. Och det är på Gotland de båda vill bo.

- När jag är 40 år arbetar jag i en församling, troligtvis på landsbygden. Vi bor i i ett hus på landet, med ett växthus, där det växer ett citronträd. Inga mobiltelefoner får tas in i växthuset. Här ska vi kunna sitta och läsa, tänka och koppla av, säger Josef och ser ut som om han redan sitter där i växthuset!

Det låter som om vi kommer att få två engagerade, kunniga och Gotlandstroga präster till vårt stift.

Forts sid 20

*”Redan som
fyraåring
lekte jag
präst. Hade
ett eget
pastorat i en
enbacke”*

Forts: Två blivande präster i Visby stift

Till sist; vad har ni för intressen som vi inte känner till?

- Jag gillar att fiska. Det är en hobby som jag har haft sedan jag var grabb. Det hoppas jag kunna utveckla på Gotland, säger Niklas och tillägger; och så har jag börjat lyssna på Disneymusik. Det är något speciellt med den musik som man har växt upp med.

Josef då. Vad vet vi inte om honom?

- Jag håller på med styrkelyft. Jag har den hemliga ambitionen att bli, till att börja med, Gotlands starkaste präst. Är det någon som vågar ta den utmaningen? Säger Josef och skrattar. Sen är jag barnsligt förtjust i hårdrock, särskilt finska band, fortsätter Josef. Till sist så erkänner han att han också har en fäbless för Disney filmer!

Lite fördomsfullt funderar jag på hur teologi, disputation och styrkelyft, hårdrock och Disney egentligen hänger ihop. Av mitt något skeptiska uttryck så förekommer Josef mig och förklarar:

*”... utmana
alla präster
på Gotland
om vem som
är Gotlands
starkaste
präst”*

- Jag tror att det till synes allra simplaste och djupaste ofta är samma sak, som i symbolen med ormen som biter sig själv i svansen. När man tänker vad som helst tillräckligt långt återkommer man till en början, där varje cirkel av reflektion tillför något nytt. Disneyfilmer till exempel, tror jag kan förstås på oerhört många plan.

Ja ja så är det säkert och vi avslutar samtalet med att konstatera att färdigutbildad det blir man aldrig, speciellt inte i ett yrke som präst. Den dagen man tror att man kan allt i ett arbete som hela tiden utvecklas och där man ständigt sätts i situationer med nya möten med människor – då ska man nog stanna upp och tänka till lite extra!

Lena Maria Hagensen

- *Ny komminister i Norra Gotlands pastorat*

Lena-Maria började arbeta redan i februari i Ohem-Boge församling. Då flyttade hon från Malmö där hon bott de senaste åren. Men Lena-Maria är uppväxt i Stockholm och har också hunnit med att bo i Danmark i 16 år. Gotland är dock inte nytt. Tills för ett par år sedan hade hon ett fritidshus i Eksta och barn-domssomrarna har hon tillbringat i Eke.

- Jag prästvigdes i fjol. Läste teologi i Lund. Tidigare har jag arbetat som socialpedagog, men jag har alltid varit engagerad i kyrkan, berättar Lena-Maria, när jag gör en snabbintervju med henne.

- Min vandring för att komma hit har gått via arbete med människor. Jag har undervisat både vuxna och unga personer. Min tidigare profession socialpedagog har gett mig många lärorika och betydelsefulla insikter och möten med olika människor. Jag har också under en del år varit anställd i katolska kyrkan som praktisk medarbetare. Så småningom har en djupare medvetenhet om ett prästkall fört mig till teologiska studier.

Vi kommer in på fritid och Gotlands natur som hon uppskattar mycket. I helgen ska Lena gå en bit av Sankt Olofsleden. Friluftsliv och natur är ett par av hennes intressen.

- Bland mina fritidsintressen är just att vandra och klättra i berg en favorit. Jag plockar också gärna bär och svamp. Tycker överhuvudtaget om att använda råvaror som finns i naturen. Och att njuta av de tillsammans med goda vänner. Jag tycker också om att resa och titta på konst, design och arkitektur. Många av mina favoritdesigners, arkitekter och konstnärer är från Danmark, berättar Lena-Maria.

När det gäller kyrkans värld berättar Lena Maria att liturgi och mässfirande, pilgrimsvandring, vuxen-katekumenat, d v s möjlighet för vuxna som känner längtan att söka sin tro, är det som ligger henne varmast om hjärtat. Ekumenik är också ett prioriterat område.

- De olika kyrkorna är skepp som seglar mot samma mål, låt oss då be och segla i gemenskap istället för att hårdnackat hålla fast i det som skiljer oss åt, avslutar Lena-Maria Hagensen intervjun med att konstatera.

Åsa - ambulerande präst i Sydamerika

Text och foto: Åsa Ström Broman och Rebecca Kinnander

Åsa Ström Broman lämnade under hösten 2016 sitt arbete som kyrkoherde i Sönderköping S:t Anna församling för att under fem år bo i New York och arbeta som ambulerande präst i Sydamerika, en tjänst som inrättades för ungefär tre år sedan när man drog in prästtjänsten i São Paulo. Åsa jobbar halvtid och är stationerad i New York med anledning av att hennes man, Pether Ström Broman, har tjänsten som kyrkoherde i den svenska församlingen där – en praktisk och god lösning för alla parter. Man är ju närmare den sydamerikanska kontinenten boendes i New York och dessutom ungefär i samma tidszon. Den 12 februari blev Åsa högtidligt mottagen av biskop Sven-Bernhard, församlingen i São Paulo och SKUT-kansliet, representerat av Johanna Holmlund Lautmann. Och tidigare erfarenheter av SKUT har Åsa; som sommarvikarie på Mallorca och i London. Även en kortare tid i Thailand hösten 2005. Åsa har en bakgrund som kulturvetare och har arbetat 12 år som journalist innan hon prästvigdes 2003.

Tjänsten innebär regelbundna besök på de fem verksamhetsplatserna São Paulo, Rio de Janeiro, Buenos Aires, Santiago och Lima och en resa söderut

Biskop Sven-Bernhard och Åsa vid mottagningshögtiden i Skandinaviska kyrkan i São Paulo

innebär vanligtvis besök i flera av dessa städer, berättar Åsa i vår mejlväxling. I slutet av maj reser hon till Sydamerika för femte gången sedan hon tillträdde och då blir det också ett besök hos svenskättlingarna i Oberá i norra Argentina, "Röda jordens svenskar". Det kommer också önskemål från andra håll. São Paulo och Buenos Aires får besök vid varje resa eftersom där bor

Lovsångsmässa

Text: Rebecca Kinnander. Foto: Sophie Malmros

En vacker men kylig och blåsig vårkväll i början av maj firades Lovsångsmässa i Hamnkyrkan i Klintehamn. Värmen i den lilla träkyrkan, som är ett metodistkapell från slutet av 1800-talet, känns välkomnande, konstaterar några huttrande församlingsbor när de kommer in. Ljuset från den nedåtgående solen fullkomligt strömmar in i kyrksalen och skuggor från gungande trädgrenar och dansande fåglar leker på väggarna. Strömmar emot oss gör också musiken. Kantorn Erik Tibell sjunger igenom repertoaren med Musikverkstan – en grupp ungdomar i blandade åldrar som träffas varje vecka i Hamnkyrkan för att skapa musik. Lovsångsmässan firas sedan årsskiftet ungefär

en gång i månaden i Hamnkyrkan, som en del av den gudstjänstförnyelse som pastoratet jobbar med. I köket, Hamnkyrkans ”sakristia”, förbereder sig komminister Jael Ahlin som håller i gudstjänsten tillsammans med kyrkoherde Kent Österdahl. Idag är det Jael som ska predika om dagens tema - ”Vägen till livet”.

Den här mässan bygger på mycket musik och sång och under förbönsmomentet är det en hel del rörelse i kyrkorummet med olika ”stationer”. Man kan tända ljus och i ett hörn har den som önskar möjlighet att få en personlig förbön, kanske med ett särskilt böneämne man vill lyfta, och i ett annat hörn skriva en egen bön. Med

Lovsångsmässan lockar många.

helig olja kan man få ett kors tecknat i pannan, med bön om den Helige Andens kraft och närvaro.

- Det personliga tilltalet uppskattas av många men är också något nytt i gudstjänsten, berättar kyrkoherde Kent när vi talas vid efteråt. Det kan kännas lite främmande i början men vi tror och hoppas att det ska växa fram som något helt naturligt, vilket det redan är för många. Det är en nygammal tradition som vi ser allt oftare i kyrkan.

”De melodiösa psalmerna och medryckande lovsångerna, flera av dem på engelska, med rytmiskt komp på trumma, bidrar alltsammans till en härlig stämning”.

De melodiösa psalmerna och medryckande lovsångerna, flera av dem på engelska, med rytmiskt komp på trumma bidrar alltsammans till en härlig stämning.

- Vi hoppas att det här är och blir en gudstjänst man längtar till, understryker Kent. Den tilltalar ungdomarna har vi förstått men guds-

tjänstdeltagare i alla åldrar kommer till Lovsångsmässan, och vi blir fler för varje gång! Den är också väldigt inspirerande att jobba med, tycker vi som tjänstgör.

- Lite svårt att hänga med i agendan, tyckte en av de äldre i församlingen som jag talade med efter gudstjänsten. - Men det gjorde inget för

jag valde att släppa agendan och bara njuta av musiken, predikan och den varma gemenskapen. Man känner ju ändå igen de centrala momenten.

Titta i fredagstidningarnas ”Gudstjänster på Gotland” när nästa Lovsångsmässa firas, eller på pastorats hemsida, www.svenskakyrkan.se/klinte

ERIC MUHL

-NY KYRKOHERDE I LONDON

Mottagningsgudstjänst var det söndagen den 7 maj i Ulrika Eleonora kyrka i London. Biskop Sven-Bernhard välkomnade Eric. Eric kommer närmast från en tjänst som kyrkoherde i Stenugnsund. Michael Persson, som tidigare innehade tjänsten, är sedan första november 2016 kyrkoherde i Västermalms församling, Stockholms stift.

Foto: Åsa Höijer.

SUDRETS KONFIRMANDER FOR TILL BERLIN OCH WITTENBERG

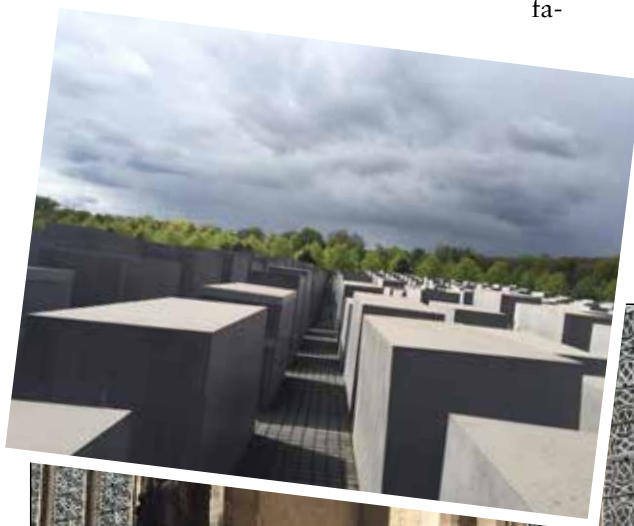
Text och foto: Tomas Holdar.

Sista helgen i april åkte en grupp konfirmander från Sudret tillsammans med sina ledare till Berlin och Wittenberg. I Berlin besökte konfirmanderna bland annat judiska museet, det stora förintelsemonumentet, Checkpoint Charlie och de fick såklart även se resterna av gamla berlinmuren. Gruppen besökte också Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche, som är ett minnesmärke över krigets fa-

sor. Bredvid kyrkoruinerna står i dag en ny kyrka, dess blåa fönster gjorde intryck på konfirmanderna. Under söndagen gjorde gruppen en utflykt till Wittenberg där Martin Luther bodde och verkade under större delen av sitt liv. Konfirmanderna besökte bland annat Lutherhaus och Stadtskirche (stadskyrkan). Där fanns mycket att se och upptäcka. Flera hade tidigare sett filmen om Luther och kände igen några av platserna. Under hela vistelsen bodde gruppen på Svenska kyrkans gästhem i Berlin.

Konfirmanderna uppskattade resan och hade gärna velat stanna längre. Både Berlin och Wittenberg bjöd på många upplevelser. Gruppen konfirmerades i Rone kyrka den 21 maj.

Gruppen besökte bland annat Förintelsemonumentet i Berlin, lilla bilden och Stadskirche i Wittenberg.

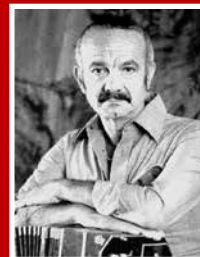
PASTORATORSORKESTERN—LYSSNA PÅ DEM!

Kan ni tänka er musik som är en blandning av Piazzolla, Frälsningsarmén, New Orleans och en italiensk vildavästernfilm från 1960-talet? Njae, men där någonstans hittar jag i varje fall Pastoratorkestern! Text och foto: Lars Bäckman

Hur som helst så är de bra, Klinte pastorats egna orkester. Jag gillar särskilt de lite vemodiga, molltyngda, långsamma arrangemangen. När Robert Nyström för några år sedan blev kantor i Klinte pastorat startade han upp orkestern. Robert spelar flera instrument, men det är nog hans dragspel som ger orkestern dess karaktär. Pastoratorkestern består av ett 15-tal medlemmar. Det är en blandning av allt från professionella musiker till glada amatörer. De trakterar bleckblås med allt mellan bastuba och flöjter, stråkar och så komp med gitarr, piano och bas. Utifrån band-

medlemmarnas nivå och instrument, arrangerar Robert Nyström musiken. Det är han duktig på och det är i arrangemangen som psalmer och standardstycken förvandlas till något nytt och spännande. Att som på gudstjänst i maj, i Hejde kyrka, få sjunga psalmer med detta komp istället för den vanliga orgeln ger en ny dimension! Men en ren konsert med dessa duktiga musiker och härliga musik, ja, det är något att se fram emot! Håll utkik i Gudstjänster på Gotland, för här bjuds det på en unik upplevelse under de medeltida valven!

Astor Piazzolla, född 11 mars 1921 i Mar del Plata, död 4 juli 1992 i Buenos Aires, var en argentinsk bandoneonist och kompositör av tangomusik. Musikaliskt knöt Piazzolla från och med 1950-talet an till såväl jazz som den tidens konstmusik och lämnade därmed den traditionella tangon till förmån för den nya stil som kom att benämnas tango nuevo. Även om den dansanta tangokulturen inte använder Piazzollas musik i nämnvärd utsträckning, kan hans insats för spridningen av tangon i världen inte överskattas. Piazzollas musikstil kallades tango nuevo (spanska för "ny tango"). Även om hans omvälvning av tangomusiken sågs på med skepsis i Argentina, blev hans musik mycket populär i Europa och Nordamerika. Källa Wikipedia.

KONSTHISTORIKERN OCH KYRKOKÄNNAREN TORSTEN SVENSSON FORTSÄTTER SIN UPPSKATTADE SERIE I GÅRDSKORSET

Några av mina favoritkyrkor II

Den här gången har jag tänkt att ta upp några mindre kyrkor som många bara åker förbi, men som är väl värda ett besök; Hall, Viklau, Anga och Fide.

Hall, Viklau i vinterskrud, Anga och Fide kyrka – några av Torstens favoriter. Foto: Karolina Stenström, Helena Dufvenborg och Lars Bäckman.

Vi börjar i norr med kyrkan i **Hall** som man passerar om man ska åka ut till havet och Hallshuk. Exteriört har den inga stensniderier, men interiören är desto intressantare. När man stiger in i kyrkan så ser man ett fantastiskt måleri. Det ses direkt genom utsmyckningen att målaren som dekorerat valven har varit bekant med smide.

Längre ned vid Mariaaltarets plats, som i det här fallet är en stenhylle, ses målningar från 1200-talet. De föreställer helgon och änglar. De senare svänger rökelsekar.

I koret finns ornamentalt måleri huvudsakligen från 1200-talet. På sydväggen ovanför korpörtalen ses en målning från 1600-talet. Herrarna

som tagit av sina hattar kan eventuellt vara fiskare från Visby. Visbyfiskarna hade nämligen rätten till att fiska vid Hallshuk under en period. Dopfunten från 1200-talet är av så kallad muscuppattyp efter cuppens likhet med musselskal.

På mitten av Gotland, söder om Roma, ligger den lilla kyrkan i **Viklau**. Här finns inte heller någon stensulptur i kyrkans portaler. Inne i kyrkan kan man däremot se en replik av en av Sveriges mest kända medeltida skulpturer, Viklaumadonnan, placerad på Mariaaltarets plats. Madonnans original förvaras på Statens historiska museum, dit den såldes 1929-1930. Men kopian är bra gjord i gips och följer originalets färgsättning. Krucifixet från omkring

1200 som hänger i triumfbågen är också det värt ett närmare studium, liksom dopfunten från ungefär samma tid. Under 1800-talets mitt revs det medeltida absidförsedda koret och ersattes delvis av en sakristia. I dag är kyrkan, så när som på det medeltida kvadermåleriet runt triumfbågen, i avsaknad av medeltida måleri. Östväggens måleri, som nästan liknar en teaterkuliss tillkom vid 1800-talets ombyggnad. Det har dock funnits medeltida måleri i det gamla koret och absiden. Det påträffades nämligen fragment av måleri under golvet när en utgrävning gjordes under slutet av 1900-talet. Kyrkan hade fram till 1800-talets mitt ett trettio-tal skulpturer som då såldes som ved till någon frusen Viklaubo. Kyrkan lämpar sig väl för att sätta sig ned och kontempera en stund över livet och kanske döden.

Anga kyrka är något av en pärla som ligger vid Gotlands östra sida. Ingen stensulptur finnes, men mängder av medeltida måleri. Många helgon och en svit föreställande S:ta Margaretas historia kan ses, förutom den relativt vanliga Passionsmästarsviten. Framme i koret ses i väggarna stumparna av de avsågade stockar som burit upp den ställning som använts vid valvslagningen av koret.

Intressanta är de målade runskrifter som ses över norra portalens dörr och på norra triumfbågväggen. På den först nämnda omtalas vilka bönder som deltagit vid kyrkobygget och hur många hästar de haft med sig. Den senare inskriften berättar namnet på 1200-talets dekoratör av kyrkan.

Fide kyrka på Sudret är mycket mindre än grannkyrkorna Öja och Vamlingbo, men har en del intressant att bjuda på. I originalputsens på norra långhusväggen finns en 1200-talskogg inristad. Man ser den lätt i släpbelysning. I interiören finns en passionssvit i långhuset från slutet av 1400-talet. I triumfbågen hänger det överdimensionerade triumfkrucifixet. Att det inte passar in kan vara ett tecken på att det

”...ett tecken på att det tillhört de skulpturer som vandrade ut på landet när Visbykyrkorna ödelades i samband med reformationen”

tillhört de skulpturer som vandrade ut på landet när Visbykyrkorna ödelades i samband med reformationen. Se upp så att ni inte slår huvudet i nedre korsstammen när ni passerar genom triumfbågen. På södra triumfbågväggen ses en målad bild av Kristus som smärtoman. Där finns också en målad latinsk inskrift vars latinska

bokstavsvärde ger året 1361, året då den danske kungen Valdemar Atterdag härjade på Gotland.

På norra korväggen kan ristningar av riddare till häst ses. Måleriet från senmedeltiden är också värt en extra blick, liksom altarskåpet från 1400-talet. I mitten tronar Maria med Jesusbarnet. I flyglarna står helgon, däribland, Laurentius, Göran och Margareta.

Där här var några av mina favoritkyrkor, som inte tillhör de större till ytan, men som ändå har mycket spännande att bjuda på. Så nästa gång ni har vägarna förbi, stanna till, ta en tjugo minuters paus, njut av tystnaden inne i kyrkorummets och studera närmare allt det fina, intressanta och vackra som finns i våra kyrkor.

Viklaumadonnan. En riktig gotlandskändis!
Foto: Lars Bäckman.

**PERANDERS SANDSTRÖM BERÄTTAR HÄR OM ORGLAR
OCH OM ETT LÖFTE HAN GAV SIG SJÄLV SOM 50-ÅRING.**

Att spela har för mig varit en lisa för själen sedan barnsben. Till 11-årsdagen fick jag ett piano med tillhörande lektioner i pianospelets tekniker hos byns kantor. I flera år övade jag sporadiskt på veckoläxorna, och han var nog tämligen trött på mina bristande framsteg. Samtidigt utvecklade jag mitt gehörsspel... Vi höll ut med varandra ända tills vi kom till "Små klassiska pärlor", där jag efter inledande enklare stycken kom fram till "Für Elise". När han introducerade andra avsnittet med löpningar längs hela klaviaturen hade jag redan bildat mitt skolband. Tyckte läxan var tråkig och begrep inte fingersättningsens nödvändighet; frågade istället efter lektioner i harmonilära, då jag hemma hos en gitarrspelande kompis stött på en fascinerande värld med Dmaj7 och G11-5 och andra finesser ur harmonilärans begreppskultur. Jag insåg som 13-åring att mina ambitioner som bandleadare och blivande musiker krävde dessa väsentliga kunskaper! Han vägrade tvärt och lika tvärt sa jag upp mig från vidare äventyr i den klassiska pianoskolan! Kan fortfarande inte spela "Für Elise" med alla de dynamiska finesser som stycket rymmer!

Samma år beslöt missionsförsamlingen som mina föräldrar tillhörde, att riva det gamla bönhuset och bygga en modern kyrka. Samhällets

bokhandlare och fotograf'n Åke Burvall, som fyllde varje ledig tid med orgelspel, såg nu sitt livs chans att få ett klassiskt orgelinstrument till sitt idoga och lustfyllda musicerande.

När byggnaden stod klar, kom Kosinski med orgelpaketet från Hamburg med sitt svårt krigsskadade högerben och behövde en assistent till hjälp att justera stämmorna, från de tunnaste principalpiporna till de tre meter höga baslådorna. Det blev jag! Under två månader när jag inte var i skolan satt jag och tryckte eller höll ned tangent efter tangent tills Mäster var nöjd med resultatet. Han behövde också visa mig hur man spelade med fötterna, fantastiskt spännande för en skolbandsledare som saknade bas i gruppen.

Stor, ståtlig invigning av nya kyrkorummet med det sensationella nya instrumentet följde, som sedan kom att förhöja innerligheten i psalmsången och ge nya förutsättningar för gästande virtuoser, med Bach och de övriga klassikerna på repertoaren.

Innan Kosinski avreste till Tyskland informerade han mig om ytterligare en nyttig kunskap; gömstället för nyckeln till kyrkans ytterdörr. Här kunde jag sedan, under flera år innan jag definitivt flyttat hemifrån, på nattliga stunder

hänge mig åt mina orgelfantasier.

Ofta, hemkommen efter en danskväll med helt annan repertoar, smög jag in och spelade till en början stillsamt någon psalm eller något fugaliknande som sedan övergick till gospel eller låtar ur jazz- eller populärmusikens aktuella hitlistor! Sorgligt om jag inte blivit uppbjuden på "damernas" och fått dansa sista dansen med HENNE, eller mer euforiskt om kvällen varit mer lyckosam. Trots det ytligt upplevda, väldigt "syndfulla", var det lika fullt vållustigt ljudande!

Ibland slog det mig att min redan 1948 avlidne morfar Gideon, skollärare och kantor i Ledsjö i Västergötland, satt och stampade takten i sin himmel!

När jag så efter många års vistelse i de gotländska medeltida kyrkorummen på vintern 1995 fyllde 50, fick jag flera originella presenter som kanoting på Gothemsån från källa till sjö, MC-rally på 125-kubikare i Bergslagen, etc. MEN: Något saknades, en utmanande present eller uppgift över tid!

Efter några dagars firande och grubblande kom jag på det ultimata att i livets mitt knyta åter till barndomen: Innan jag dör ska jag ha spelat på alla orglar i de gotländska kyrkorna! Räknade med att ha 20-30 år på mig... Nu, 2017 kan jag konstatera att jag har hunnit till knappt hälften, med orglar i kyrkor, ojämnt spridda över ön. Tacksam för kyrkovaktmästare, klockare, kyrkomusiker och andra i de olika pastoraten som hjälpt mig in till de numera nästan undantagslöst låsta orgelinstrumenten, och medverkat till att mellan de medeltida kalkstensväggarna framkalla tonerna av psalmboksklassiker som

"Den blomstertid nu kommer", eller den enkla "Din klara sol går åter upp".

Flera höjdpunkter finns bland 40-talet spelningar jag hunnit med, priset så här långt tar nog kororgeln i St:a Maria, vars klockspel väckte mig varje morgon under de år jag bodde i grannskapet. När jag besöktes av mina moster, båda över 80, läste vaktmästaren Thomas Fors upp och lät mig spela för Gideons döttrar, som båda sjungande grät minnenas tårar efter fadern och glädjen över systersonen som spelade "Allena Gud i himmelrik" till Herrans, pappa Gideons och deras ära!

I tacksam och from förhoppning att kommande önskemål om åtkomst till orglarna kommer att höras av vänliga människor i de återstående kyrkorna. Ambitionen finns kvar att fullborda mitt livs projekt, det största eller i alla fall det längsta av dem alla, bland de hundratals jag tidigare varit delaktig i under mina 46 år på Gotland!

Peranders Sandström
Aktiv i kulturföreningarna
Global Gotland och Roxy, Gullinsällskapet,
Gotlandsmusikens och Länsteaterns vänner

Efterskrift

Gudrun i Malå, den i berättelsen omnämnde organistens dotter, ringde häromdagen och erbjöd mig att komma och montera ned pappas egna hembygda kyrkorgel som oanvänd står till förfogande, och överta den utan kostnad, komplett med stämmor, register och fotpedaler... Någon som vill dela den med mig?

*"Innan jag dör
ska jag ha
spelat på alla
orglar i de
gotländska
kyrkorna!"*

Sveriges yngste och ”äldste” präst – nu går han i pension

- En lång intervju med Walter och Birgitta om 54 år som präst och ”prästfru”!

Text och foto: Lars Bäckman

Walter Wiklund, 75 år, kyrkoherde i Hoburgs församling, kan se tillbaka på 54 år som präst. Uppvuxen i Bureå i Västerbotten, prästvigd i Visby, 25 år utomlands bland annat i Texas och avslutar nu sin yrkesgärning på södra Gotland. Det finns mycket att berätta! Vad sägs till exempel om att ha hållit gudstjänst i alla Gotlands kyrkor? Eller ritat och varit med och byggt en kyrka i Texas? Följ med Walter och Birgitta Wiklund på deras resa! Det blir en lång resa. Hela sex sidor!

- Det knackade på dörren i den stora prästgården i Follingbo. Utanför stod en man och frågade om pappa var hemma. Han trodde jag var son i huset och inte den nya prästen, berättar Walter och minns hur han som 22 åring, och Sveriges yngsta präst, tillträdde tjänsten som adjunkt i Follingbo, där hans unga ålder väckte en hel del uppmärksamhet.

- Egentligen ville jag bli språklärare. Pappa var kyrkvaktmästare. I Bureå där jag växte upp fanns en stor hamn och dit kom fartyg från nästan hela världen. Det tyckte jag var spännande. Men Gud hade andra planer för mitt liv. Språk

och resor skulle det ändå bli. Men inte lärare, berättar Walter Wiklund när vi sitter i hans och Birgittas vackra hus i Burs. Ett hus, en plats som under 36 år betytt oerhört mycket för dem. Inte bara för att de själva har lagt ner hela sin själ i huset, tomten och faktiskt byggt mycket helt själva.

- Nej, det här var den fasta punkten för familjen, när arbetet var någon helt annanstans, konstaterar Birgitta som hela tiden har varit mycket engagerad i sin mans arbete och församlingsverksamhet. De är ett team. Det förstår man snabbt.

Walter läste in sin teologiexamen på rekordtid och förklarar att som arbetargrabb var han rädd för att ta lån. Han läste faktiskt dubbla kurser och klarade av utbildningen på halva tiden, två år! När det var dags för prästvigning så fick biskop Herrlin begära kunglig dispens eftersom det var krav på att prästkandidaten skulle vara 23 år för att prästvigas.

Att det blev Gotland är en historia i sig. Av en ren tillfällighet faktiskt, jo, det är många sådana i Walter och Birgittas liv.

Tillfälligheter förresten? Nej, snarare Guds ledning, säger Walter och berättar att en studiekamrat i Uppsala skulle åka med en kamrat till Gotland över en helg. Dagen innan de ska resa blir kamraten sjuk och Walter blir tillfrågad om att följa med. När han står vid relingen på Gotlandsbåten, ser Visby, klintkanten och landskapet, och senare den låga tallskogen och de vackra kyrkorna, då vet han, här är det jag ska bo!

Det var något med landskapet som så snabbt övertalade honom och fick Walter att bestämma sig. De hälsar på en präst i Hejde. Åker på en gemensam kyrkotur och den första kyrka de går in i är Levide.

- Hade jag då vetat, det jag fick höra 30 år senare, att där under koret så ligger en förfader till mig, också han präst, ja, då hade jag verkligen förstått att denna resa var en del i Guds ledning.

Walter Wiklund blir gotlänning, och inte bara han. Det tar inte många år så har alla hans fyra syskon lämnat Västerbotten och flyttat till Gotland. Och alla stannade också kvar på Gotland.

Walter trivdes bra. Han blev väl mottagen och många var det som försökte gifta bort honom med flickor från trakten. Men det skulle bli Birgitta från Stockholm som blev hans livspartner.

- Jag tyckte om språk och ville resa. Vi träffades faktiskt på den spanska solkusten. Birgitta var reseledare och det sa klick direkt.

Walter tjänstgjorde i Roma pastorat i nära 10 år - mesta tiden som komminister med bostad i den vackra engelskt inspirerade prästgården i Barlingbo. Det blev deras hem under många år.

- Men redan när jag läste teologi hade Lars Carlzon, som då var ansvarig för Svenska Sjömanskyrkan, sagt att han tyckte att jag borde söka tjänst utomlands. Så i mitten av 1960-talet arbetade jag ett halvår i New Orleans och en kort period även i Mexiko. Det gav mersmak

vilket historien kommer att visa.

1973 lämnar familjen Barlingbo. Flyttar in i Burs prästgård och Walter blir kyrkoherde. En tjänst i Svenska kyrkan i Los Angeles hade lockat, men nu var första barnet på gång. Det var inte meningen att de skulle flytta då. Och så blev det Burs istället för LA. Men drygt två år senare flyttade hela familjen till Los Angeles. Walter hade återigen fått ett erbjudande att arbeta i Sjömanskyrkan där. Om det var rätt val eller inte? Ja, Walter och Birgitta bad allvarligt om Guds ledning och fick tre mycket givande år i USA.

Men när förordnandet var slut hade både Walters och Birgittas föräldrar blivit allvarligt sjuka. Birgitta ville också avsluta sina studier till lärare och familjen bosatte sig utanför Norrköping. Birgitta pluggade språk, historia och religion. Fick sin examen och 1982 bar det återigen iväg till Gotland och nu en tjänst i Vänge pastorat. Birgitta arbetade på Romaskolan. Walter var engagerad i en rad olika stiftsuppdrag och besökte Uppsala regelbundet. Vid ett sådant tillfälle kom biskop Gärtner och sa: tjänsten som präst

”Men, än en gång skulle tillfälligheter, eller var det Guds vilja, leda familjen”

När Walter återvände första gången från Texas hade det satt sina spår!

i SKUT, i São Paulo är ledig – du ska söka den! Återigen fick familjen fundera på vad som var Guds kallelse och bönen ledde dem till ett beslut att bryta upp från Vänge och flytta till Brasilien och 20 miljonerstaden São Paulo, då Sveriges tredje största industristad!

- När det förordnandet började närma sig sitt slut var det återigen dags att tänka på framtiden. Amerika lockade. Vi hade också ett löfte till barnen att vi skulle bo i USA igen. Barnen som nu hade blivit tre, tre pojkar. Så jag skrev brev till ett antal biskopar. Men, en nyligen genomförd omorganisation hade lett till att det var överskott på präster, berättar Walter.

Men, än en gång skulle tillfäll-

”...familjens ekonomi var så usel att barnen till och med fick gratis skollunch, något som endast gällde de sämst bemedlade.”

igheter, eller var det Guds vilja, leda familjen. Walter bestämmer sig för att besöka ett antal stift i USA och träffa biskoparna. Han köper en rundtur biljett över nästan hela USA. Med start i New York och slutmål i Los Angeles. Redan vid första stoppet blir det napp: Pittsburgh! Och

efter många olika och märkliga händelser, leder det till att Walter får en tjänst i stiftet.

”Jag ser Guds finger”, konstaterade biskopen och här var det verkligen något som styrde familjens steg. Walter fick en intervju i en församling, där man sedan sa: Ni passar som hand i handske!

- Lönen var mager. Men vi hade fri bostad. Birgitta fick inget arbete utan var hemma och som alltid så stöttade hon

mig i mitt uppdrag, berättar Walter. Birgitta flinkar in och påminner om att familjens ekonomi var så usel att barnen till och med fick gratis skollunch, något som endast gällde de sämst bemedlade.

Det var en liten församling med bara 150 medlemmar. Men varje söndag kom minst 60 av dem till kyrkan. Hela familjen trivdes så bra i den lilla bruksorten som var en förort till Pittsburgh. En ny reform ledde till att Walter var tvungen att ta en amerikansk prästexamen, något han kunde läsa in samtidigt som han arbetade. Barnen gick i skola och ville inte tillbaka till Sverige. Så när de tre åren hade gått och hans förordnande var slut, kontaktades Walter av det stift i Texas, där han hade varit 1969. Än en gång ville någon att familjen skulle stanna och fortsätta att arbeta i USA. Det blev Austin och Houston under 10 år. En period vi ska återkomma till längre fram i artikeln.

Walter och Birgitta har varit flitiga med att klippa ut och spara tidningsartiklar. De har även fotograferat en hel del. Det är många minnen från ett långt yrkesliv.

Efter åren i Texas avslutade Walter sin amerikanska prästkarriär med fyra år som sjöman-
spräst i New York där han var präst för alla
världens kristna sjömän som kom till den stora
hamnen i The Big Apple. Vid 66 års ålder pen-
sionerades Walter. Två av sönerna bodde och
bor kvar i USA, i Washington.
Den tredje bor sedan några år
tillbaka i Lau, grannsocken
till Burs.

Walter och Birgitta återvände
till Sverige och Stockholm,
och som de trodde, en pensio-
närstillvaro med högst något
enstaka sommarvikariat på
Gotland där familjen hade
kvar sitt hus. Så blev det
också. Men vid 70 års ålder
tillträdde han som kyrkoherde
i Hoburgs församling: Det måste vara ett rekord
det också. Men det fanns flera anledningar till
att församlingen ville ha just Walter på den
tjänsten. Han hade vikarierat i pastoratet, var
omtyckt och man visste också att inom några
år skulle pastoratet sannolikt gå samman med

något annat pastorat. Därför var man då inte
beredd att anställa en yngre kyrkoherde. En 70
åring var perfekt!

- Ja, det är där vi är i dag, konstaterar Walter
och den 18 juni avskedspredikar jag.

*”Man ser inte
ner på den som
säger att han
är kristen, så
som man ofta
gör i Sverige”*

Det här var i stora drag Walters 54
år som präst. Men innan vi åter-
vänder till Texas, något kort om
tiden i Sao Paulo och New York:

- Skandinaviska kyrkan i Sao
Paulo var verkligen en mötesplats
för alla svenska, norska, danska
och finska familjer. Mannen i fa-
miljen var oftast ingenjör, tekniker
eller direktör och arbetade på nå-
got av de svenska eller internatio-
nella storföretagen. Det är en rik
stad med en mängd nationaliteter.

Så det var på olika klubbar och cocktailpartyn
som man träffades och knöt kontakter. Men i
staden finns också stora kåkstäder, så kallade
favelas, minns Walter och Birgitta fyller i och
berättar:

- Många av de nordiska kvinnorna engagerade sig i olika projekt för att stötta de fattiga och vi arrangerade många olika projekt som riktade in sig på just stöd till barnen i dessa kåkstäder. Så var livet i Brasilien. Spännande och med annorlunda utmaningar.

- Om jag ska ge en enda bild av åren som sjömanspräst i New York så tänk dig att i församlingens lilla buss på hamnen, omgiven av containrar och långtradare, hålla mässa med 12 filippinska katolska sjömän. Det var en viktig del i mitt arbete. Vi blev alltid så väl mottagna på fartygen, av både befäl och manskap. Det fanns stort behov av självvård och sociala insatser.

Nu återvänder vi till åren i Texas. För det är nog denna tid som har format Walter och Birgitta allra mest. Familjen bodde och arbetade i en förort till Austin. Församlingen hade 1100 medlemmar och av dem kom cirka 300 till söndagsgudstjänsterna. Efter ett par år var de 400, och det skulle bli ännu fler! Lönen var låg. Men Birgitta arbetade nu som lärare och de hade fri bostad. Walter var biträdande kyrkoherde. Det innebar en 50-60 timmars arbetsvecka med en arbetsfri dag och fyra semesterveckor som enda ledighet.

Kyrkan hade en central roll för sina medlemmar. Här umgicks man, arbetade med ungdomsaktiviteter, bönegrupper, studiegrupper, basarer, sociala projekt och mycket annat.

- Andlighet ses som något berikande i USA. Man ser inte ner på den som säger att han är kristen, så som man ofta gör i Sverige, menar Birgitta och berättar att i

lärarkollegiet kunde man prata helt naturligt om trosfrågor. Att vara kristen är där en tillgång.

Men Birgitta tar också upp att det finns många märkliga tolkningar av kristen tro och nämner bland annat fundamentalistiska samfund och den konservativa politiska Tea Party rörelsen.

- Att man i USA identifierar sig så mycket mer med sin församling beror på att det inte finns några territoriella bindningar till någon kyrka, utan du väljer själv vilken församling du vill bli medlem i, berättar Birgitta.

Det här är speciellt och nu kommer ett för mig nytt begrepp upp: Church shopping!

- Tänk dig att du flyttar till en ny stad. Du känner inga förutom dina arbetskamrater. För många amerikaner är det då självklart att familjen söker sig till en kyrka för att där bygga upp ett socialt kontaktnät och fritid, förklarar Birgitta när jag ser lite förvånad ut.

Församlingens verksamhet är näst intill helt

Karta från Wikipedia.

Delstater som familjen Wiklund bött i:
Kalifornien, Pennsylvanien, Texas och New York.

uppbyggd på frivilliga krafter. En eller två präster och en kantor är ofta den enda anställda personalen. Resten av allt arbete sker ideellt, vilket Walter tycker innebär en del fördelar och förklarar varför:

- Det här gör att man som medlem är mycket mer engagerad i allt det arbete som pågår i kyrkans verksamhet. Och verksamheter är det, nästan varje kväll! Alla medlemmar ger också ett bidrag till kyrkans verksamhet. Det är relativt

stora summor, från motsvarande 20 till 40 000 kr per familj och år. Naturligtvis finns det de som ger ett mindre bidrag och det som skänker mångdubbelt mer. Dessa bidrag ges som kollekt och finansierar hela verksamheten. Något stöd från det offentliga får inte kyrkorna. Vi behövde motsvarande 50 000 kr i kollekten varje söndag!

Så kyrkorna kan erbjuda ett socialt sammanhang, med olika inriktningar på såväl verksamhet som på hur gudstjänsterna firas. Det är här som church shopping kommer in. Men hur går det till?

- Den nyinflyttade åker helt enkelt runt till kyrkorna i den stad man flyttat till. Besöker gudstjänster. Konstaterar om det är många som deltar och om den har den inriktning som familjen tilltalas av. Men också om församlingsmedlemmarna ser ut som de man vill umgås med. För umgås det gör man, såväl före som efter själva gudstjänsten. Foajén är därför så viktig i de amerikanska kyrkorna. Det är här man möts.

- Men det var två faktorer som kunde vara avgörande, påminner Birgitta om, och tar upp tillgången på särskilda P-platser för "Church shoppare" och att kyrkan var fylld till ungefär 80%. Var det färre, då var det ingen attraktiv församling. Fler, då fanns det inte utrymme för en själv.

Austin ligger i en expansiv del av USA. Det är långt från det så kallade "rostbätet" i nordöstra delen av förenta staterna som till stora delar kännetecknas av nedlagda industrier. I Austin jobbade många församlingsbor inom IT-industrin och i Houston inom olje- och rymdindustrin.

Kyrkan har en viktig funktion i arbetet med olika sociala insatser. Något som Walter menar framtogs kyrkorna i Sverige när välfärdssamhäl-

let växte fram. Det kan man både vara tacksam för men också beklaga. Kyrkan tappade därmed en viktig roll och funktion. Det sociala skyddsnätet ser helt annorlunda ut i USA än i Sverige. Där ställer samhället stora förväntningar på frivilligorganisationer, såsom kyrkorna. Så det var inga konstigheter att under Walters tid tog församlingen initiativ till att starta ett hospice där frivilliga insatser stod för en stor del av hela verksamheten.

"Den nyinflyttade åker helt enkelt runt till kyrkorna i den stad man flyttat till."

Det finns avgörande skillnader mellan kyrkan i USA och i Sverige. Kanske sker förändringen i Sverige redan för 100 år sedan då vi blir stadsbor. Vi flyttar från landsbygden där vi levt i generationer och därmed bryts en rad traditioner och en ny kultur växer fram. Ett sekulariserat Sverige. Om det tidigare var kyrkans medlemmar som tillsammans med prästen hade kontroll över sin kyrka blir det nu tjänstemännen och politikerna som tar över makten, menar Walter och tar upp vikten av att kunna identifiera sig med sin församling och att där ha en funktion.

Walter Wiklund, ofta med ett leende på läpparna. Foto: privat.

- Frivilligarbetet har en stor betydelse. Kyrkan i Sverige fick det för bra. Man började anställa personal för alla de uppgifter som tidigare sköts på frivillig basis. Vem vill ställa upp och arbeta ideellt med barnverksamhet om det samtidigt finns utbildad betald personal, till exempel, säger Birgitta och ser allvarlig ut.

Kanske är just detta den stora skillnaden. För gudstjänsterna i den Lutherska kyrkan i USA, de skiljer sig inte mycket från en gudstjänst i Öja. Varje söndag hade de tre gudstjänster, alla med lite olika inriktning och liturgi. En stor skillnad är dock att det alltid är en stor församling, oftast nästan fullsatt. Man går i kyrkan varje söndag. Man kan sin liturgi, läser med, sjunger psalmer och vet vad som händer och sker. Men det är också en kyrka som kan anpassa sig lätt i tid och rum.

- Vi fick ibland nya medlemmar som inte kände sig hemma i traditionell liturgisk gudstjänst.

Vi hade en arbetsgrupp som bad och arbetade för att skapa en ny form av gudstjänst, men vi kände oss ganska villrådiga, berättar Walter.

Återigen så är det Guds försyn som leder gruppen in på rätt spår när man efter ett antal träffar inte nått något resultat.

”Enskilda medlemmar kunde också delta genom att resa sig upp och berätta”

- En dag är jag i en grannstad på hembesök. På hemvägen passerar jag en butik, som jag aldrig tidigare besökt och påminns om att jag lovat handla tvättmedel. Går in och där i kassakön blir jag tilltalad av en för mig okänd kvinna. Hon har sett mig tidigare i prästkrage och vi börjar prata. Det visar sig att hon är nyinflyttad. Hon är kantor och har arbetat i en kyrka som skapat en mycket framgångsrik friare form av gudstjänst. Jag bjuder in henne till vår arbetsgrupp och det slutar med att hon blir vår konsult. En ny liturgi skapas. Musiken får stor betydelse. Ett enkelt språk

och rytmisk musik engagerar snabbt deltagarna. Musiken öppnar upp och gör det lättare att ta

till sig ordet. Såväl präst som musiker har också en direkta- re, närmare kontakt med församlingen.

- Vi var tvungna att köpa in pappersnäsdukar och lägga ut i bänkarna. Många blev så berörda av stämningen, minns Birgitta.

Det nya var också ett mycket större samspel mellan präst och församling. Enskilda medlemmar kunde

Huset i Burs har länge varit familjens fasta punkt.

också delta genom att resa sig upp och berätta, till exempel hur förra söndagens predikan hade påverkat dem. I den amerikanska Lutherska kyrkans lite mer stela tradition var just detta en stor förnyelse. Det här blev en succé och ledde till att församlingen fick bygga en ny, större kyrka. Walter fick ta ansvar för hela det projektet, något han kan se tillbaka med stolthet på. Foajén för umgänge blev betydligt större än i den gamla kyrkan!

- Visst skulle en sådan form av gudstjänst fungera även i Sverige, men det krävs att det är många deltagare, alltså en stor församling och gärna många yngre.

Vi har samtalat i timmar. Tittat på bilder och pressklipp. Walter och Birgitta har klippt och sparat och det är många pärmar, men så är det också ett långt och innehållsrikt liv de har levat. Klockan börjar bli mycket och det gäller nu att avsluta på ett intressant sätt. Bönen. Bönen har varit ledande i deras liv. Det är helt klart.

- Visst är det så. Jag utnyttjar gärna körtiden till jobbet för bön. Vi ber i arbetslaget när vi träffas, och vi ber för angelägna saker och ting, vardagliga som världsvida. Hoburgs församling gjorde mycket för alla de flyktingar som för ett år sedan kom till södra Gotland. Där ingick också daglig förbön. Gemensamt med Suderkyrkan ber vi också för alla som bor på Storsudret. Alla nämns vid namn några gånger per år. Och som du förstår ber Birgitta och jag ofta för att få ledning när vi ska fatta avgörande beslut.

- Att be är inte att be om något. Utan istället är det att få Guds vägledning, ett stöd i svåra beslut, säger Birgitta och jag tror henne efter att ha hört om deras resa och alla val och beslut de har gjort där Gud har lett dem in i märkliga situationer och oväntade, ibland fantastiska äventyr.

- Jo det är viktigt att börja allt arbete eller mö-

ten då beslut ska fattas med bön, inte avsluta då allt redan är gjort och bestämt, förklarar Walter.

Avslutningsvis. Hur kommer det sig att du har hunnit med att hålla gudstjänst i alla Gotlands kyrkor?

- Ja, det var nog sommaren 1966 som det tog fart. Då hade jag ingen tjänst utan vikarierade på Norra Gotland och då hann jag med många kyrkor under de månaderna.

I förbifarten nämner Walter att han sammanlagt har hållit gudstjänst i 160 kyrkor, i Europa, Sydamerika och såklart USA.

- När jag efter många koppar kaffe och spännande historier, avslutar samtalet och tillsammans med Walter går ner mot min bil, förstår jag att huset med trädgård är deras stora hobby, men också resor och särskilt kryssningar i Kari-bien!

- Vi tycker mycket om att träffa människor, att få tala andra språk, och att få dansa! Det är det man gör på kryssningar, berättade Birgitta.

Det är nog också två ingredienser som kännetecknat deras liv; resor och att träffa människor. Visst har livet också gått som en dans, kanske mycket tack vare stark gudstro och bön!

Innan jag hoppar in i bilen och lämnar paret Wiklund och Burs, pekar Walter på gården på andra sidan vägen.

- Där bor Åsa och hennes familj. Där har jag haft förrättningar i flera generationer. Jag har vigt Åsa, begravt hennes morfar, och hennes farbror. Jag har döpt en dotter och vigt en annan och konfirmerat Åsas dotterson.

Vi konstaterar att det blev fem generationer. Fem generationer! Det säger en hel del om vad man hinner med om man har varit såväl Gotlands yngsta präst och till tjänsteåren den äldste!

*”Vi ber i
arbetslaget
när vi
träffas, och
vi ber för
angelägna
saker och ting,
vardagliga
som världsvida”*

KONSTRUNDA I VÅRA KYRKOR

SAMTID OCH DÅTID MÖTS I SEX GOTLÄNDSKA KYRKOR.

SPÄNNANDE UTSTÄLLNING 14 MAJ TILL 17 SEPTEMBER.

Våra kyrkor speglar en nästan 1000-årig historia. Det finns spår av människors liv och leverne genom alla de århundraden som gått sedan kyrkorna uppfördes på 11- och 1200-talet. Skickliga hantverkare, målare, skulptörer och inte minst kyrkobyggare har på olika sätt illustrerat dåtidens tro och ideal, men också människors tillvaro såväl till vardags som till fest. Våra kyrkor är en lokal för andakt, enskild eller tillsammans i en gudstjänst, en plats för en familjehögtid i glädje eller sorg. Men det är också en plats för kulturupplevelser. Och det vill vi att såväl gotlänningar som sommarens turister ska upptäcka!

Text Lars Bäckman. Foto: Respektive utställande konstnär.

Under sommaren 2017 pågår från 14 maj till 17 september Konstrunda i sex gotländska kyrkor. Visby Domkyrka är navet till de fem sockenkyrkorna. Där presenteras respektive kyrka och utställning. Det är en bra utgångspunkt för att söka sig vidare till de fem kyrkorna, med Bunge i norr till Lau i söder.

I kyrkorna i Bunge, Tingstäde, Dalhem, Garde och Lau möter besökarna fem lokala teman, med såväl ett eller flera unika äldre föremål, och en lokal konstnär som tolkat temat och uttryckt det i sin konstform. Det blir en upplevelse i såväl dåtid som samtid! Temana är aktuella.

I BUNGE TILL EXEMPEL STÄLLER MAN SIG FRÅGAN: VARIFRÅN KOMMER HOTET? Det finns mycket i kyrkan som visar på hot: Skyttespringor i muren, tornet som är förstärkt för försvar och 1400-tals målningar föreställande ett historiskt slag, berättar Maria Norderbrim, projektledare för Konstrunda i kyrkorna, och fortsätter: Men där finns också en klack från en brudsko, buren av en brud som drunknade för många hundra år sedan. Att drunkna är ett påtagligt hot för

många som lever vid och av havet. Vad upplever vi för hot i dag har konstnären Siri Iversen-Ejve skildrat genom att göra intervjuer med Bungebor och gett uttryck för dessa känslor i ett antal målningar.

I TINGSTÄDE ÄR DET VATTEN – FLÖDEN OCH FUNDAMENT, som är temat. Vatten är livsviktigt. Det vet man på norr. Men vatten är också det som förenar

alla kristna i dopet. Konstnären Tina Messing visar det i ett antal bildcollage i form av kyrkfönster.

I DALHEMS KYRKA ÄR DET UPPTÄCKTER OCH MÖTEN som är temat. Dalhems kyrka restaurerades för drygt 100 år sedan. Då fick kyrkan en näst intill helt ny interiör i nygotikens anda med nya målningar och ny inredning. Bland annat finns det nästan 100-tals olika porträtt av skilda slag, inte minst änglar. Konstnären Anders Thorlin har valt att visa ett antal skulpturer som placerats runt i kyrkan, ibland på lite oväntade platser. I Dalhems kyrka finns det också spännande uppgifter för de yngre besökarna med uppdrag så att även de gör och upplever "Upptäckter och möten".

I GARDE ÄR TEMAT PLATS FÖR VILA OCH EN ÖPPEN DÖRR. En stol och en nyckel symboliserar utställningen i Garde. År 2015 tog man i församlingen emot ett antal flyktingar. Kyrkan spelade en stor roll i detta arbete. Konstnären Åsa Ardin Kedja har genom nya kalkmålningar och skulpturer visat hur socknen bjöd på en "Öppen dörr och en plats för vila".

I LAU KYRKA ÄR TEMAT EN STUND PÅ JORDEN. Kyrkan har ett av Gotlands landsbygds allra största kyrkorum. Den speglar på olika sätt de 800 år som gått sedan kyrkan uppfördes. Mattias Klintberg dokumenterade Lau i olika former. Med kameran förevigade han många Laubor, i arbete och fest. Ett antal bilder av Mattias Klintberg visas i storformat. Under sommaren kommer också Hjärdís Herlitz att visa ett antal ikoner.

Församlingarna med respektive präst har engagerat sig i projektet. Det är intressanta och angelägna utställningar som visas i kyrkorna. Från midsommar till mitten av augusti kommer det också finnas värdar i respektive kyrka som kan berätta om kyrkan och utställningen, säger Maria Norderbrim, och tillägger att våra kyrkor är öppna för alla – och lovar att de bjuder på upplevelser av många olika slag.

Konstrundan är en del av Svenska kyrkans nationella projekt *Dela tro Dela liv*. Visby stift samarbetar framförallt med Stockholms och Strängnäs stift i detta arbete.

Hela projektet presenteras på www.svenskakyrkan.se/konstrunda-gotland

Tina Messing,
Siri Iversen -Ejve,
Åsa Ardin Kedja, An-
ders Thorlin, Masse
Klintberg och
Hjärdís Herlitz.
Dalhems monter i
Visby Domkyrka.
Kyrkan i bakgrunden
är Garde.

Krafttag Konfirmation

För att bedriva ett kvalitativt konfirmandarbete krävs ett helhetsgrepp, där vi som kyrka måste se till många fler faktorer än själva undervisningen. Detta är något som Svenska kyrkan på nationell nivå har anammat och därför arbetat fram en ny storsatsning – "Krafttag Konfirmation".

Text Stellan Bergström. Foto: Görel Robsarve Malmros och Lars Bäckman.

Samtliga stift har funnits med i arbetet och som en del i den satsningen, inbjuder alla stift församlingarnas konfirmandarbetslag till en fortbildningsträff. I Tjeltvarkyrkan samlades ett 30-tal medarbetare från hela ön för att möta 2014 års förnyare i Svenska kyrkan – Britt-Marie Frisell – och inspireras till hur man kan arbeta med unga konfirmandledare.

Anna Lundgren är ansvarig för nätverket för konfirmandkonsulenter på nationell nivå och hon har haft en stor del i arbetet med "Krafttag Konfirmation". Hon inleder fortbildningsdagen med att ge lite övergripande statistik och resultat från

"...behöver ta tag i de brister som vi ser från våra undersökningar"

de ganska djupgående undersökningar som gjorts med ungdomar som valt att konfirmera sig i Svenska kyrkan. Hon berättar att vi, trots nedåtgående siffror, fortfarande är det

sammanhang som möter flest ungdomar i 14-15 årsåldern i Sverige. Samtidigt ser vi att vi missar killarna och de ungdomar som lever i familjer med en dålig ekonomisk situation.

-Våra konfirmander kommer framförallt från medelklassen,

berättar Anna Lundgren.

Vi i Svenska kyrkan behöver ta tag i de brister som vi ser från våra undersökningar och konceptet "Krafttag Konfirmand" gör just det – tar ett ordentligt krafttag i konfirmandarbetet.

Anna Lundgren och Britt-Marie Frisell inspirerade personal i Visby stift som på olika sätt arbetar med konfirmander.

Man har tagit fram en verktyglåda på Nätet, där också ett informationsmaterial finns och som är fritt att använda. Vidare satsar man på att bygga upp en rikstäckande databas med alla olika konfirmandalternativ som erbjuds.

Vårt konfirmandarbete är också mycket beroende av de andra verksamheterna som erbjuds i församlingen. -Vi vet att vi får låga betyg från konfirmanderna på våra gudstjänster, så här är en sak som vi behöver arbeta mer med, konstaterar Anna Lundgren. Det är också av största betydelse vilken verksamhet vi erbjuder våra barn och unga i församlingen. Ett bra arbete gentemot barn gör ju att de redan känner sig hemma i församlingen när konfirmanderbjudandet kommer. Kanske ännu viktigare är det med de redan konfirmerade unga ledarna. De blir förebilder för konfirmanderna och gör i sin tur att många konfirmerade ungdomar vill finnas kvar i kyrkan efter konfirmationen för att fortsätta som ung ledare.

Att ungdomar vill stanna kvar och engagera sig i vårt konfirmandarbete är naturligtvis fantastiskt roligt, men hur ska vi ta hand om dem och hur kan vi på bästa sätt dra nytta av engagemanget? Frågan kring hur vi på

Gotland kan jobba med unga ledare har blivit en av de stora frågorna som vi måste ta tag i. Inte minst om vi vill fortsätta vara attraktiva med vårt konfirmandarbete. Därför valde vi att lägga tonvikt på just unga ledare under fortbildningen "Krafttag Konfirmand" och vi fick därför besök av Britt-Marie Frisell, tidigare konfirmandkonsulent i Härnösands stift. Hon

har en gedigen erfarenhet av att arbeta med unga ledare – både i församling och ur stiftsperspektiv. -Vi måste se våra unga ledare som nycklar i konfirmandarbetet, betonade Britt-Marie och fortsätter: -De är nycklar till tro, kvalitet, engagemang, mod, rekrytering, liv, gemenskap, växande, tradition – ja till allt som utgör församlingens liv.

Att bara låta de unga ledarna hänga med på konfirmandlektionerna, utan konkreta uppgifter, skapar inget engagemang och är inte till någon nytta – varken för

konfirmationsundervisningen eller för de unga ledarna. Om vi däremot hittar tid för att samla våra unga ledare, utbildar dem och låter dem finnas med i och påverka vår planering, så kan vi ge dem uppdrag som de har fått verktyg för att klara av. Det handlar inte om att det måste kosta mycket pengar att engagera unga ledare. Det som kostar är tid, engagemang och vilja hos oss som arbetar ute i församlingar och pastorat.

Många av församlingarna på Gotland har ganska små resurser vad gäller personal och här betonar Britt-Marie vikten av att kunna hjälpas åt över församlingsgränserna: -Vi kan kanske inte prata om våra och era unga ledare. Kanske kan man tänka "konfirmandledarpool", där vi hjälps åt med att ta ansvar för våra unga ledare och att de sedan kan finnas med i fler, olika sammanhang.

Britt-Marie berättar om hur man i Härnösands stift valde att satsa på utbildning för unga ledare och att antalet deltagare vuxit från ett tjugotal, till flera hundra deltagare de senare

åren. Samtidigt betonar hon vikten av att allt måste ha grunden lokalt: -Det är i det lokala sammanhanget som de unga ledarna ska verka och det är där de måste ha sin grund i utbildning och handledning. Stiftet kan hjälpa till med att skapa gemenskap och samhörighet.

Fortbildningsdagen gav deltagarna många goda tankar och idéer och flera konkreta förslag kom upp. Stiftets konsulent kommer nu att samla några intresserade från församlingarnas konfirmandarbetslag, för att försöka få till ett stiftsgemensamt tänk kring arbetet med unga ledare.

Välkommen till kursen MOD

MÅNGFALD OCH DIALOG

MÅNGFALD OCH DIALOG
MED FOCUS PÅ TEMAT
HBT. FÖR DIG SOM ÄR
ANSTÄLLD ELLER FÖRTROENDEVALD I
SVENSKA KYRKAN I VISBY STIFT.

Tid: torsdag 26 oktober kl 13-20
och fredag 27 oktober kl 8.30 – 15

Plats: Helgeandshuset,
Norra Kyrkogatan 3

Kostnad: 350 kr inklusive kaffe,
lunch och kvällsmat.

Anmälan: senast 15/10 till
monica.sjogren@sensus.se

MOD BYGGER PÅ FOLKBILDNINGENS IDEAL om lärande och delaktighet där utgångspunkten är deltagarnas egna erfarenheter, upplevelser och reflektioner. Syftet är att bidra till att skapa insikt och nya handlingsmönster såväl

på ett personligt som på ett samhälls-
ligt plan.

**MOD VILL BIDRA TILL EN SAMHÄLLS-
UTVECKLING** där människor med olika världsuppfattningar, livstolkningar och livsstilar kan leva sida vid sida utan diskriminering och förtryck. MOD utgår från alla människors lika värde och rättigheter enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Förmågan att se sig själv och den man i verkligheten är övas genom MOD-metoderna. Samtalen behandlar även deltagarnas förmåga att hantera konflikter – att se människan före hotbilden. MOD är ett helhetskoncept bestående av en pedagogisk handledning som bygger på en "steg-för-steg-modell". MOD-kursen pågår i två dagar. Det är viktigt att gruppen

är densamma under hela processen. I samtal, gruppövningar, idéstomar, rollspel och drama arbetar man med hjälp av gruppen med sina egna värderingar. Till hjälp finns främst deltagarnas egna erfarenheter som man delar med varandra, men också ett flertal pedagogiska hjälpmedel samt utbildade MOD-ledare. Förmågan att se sig själv och den man i verkligheten är övas genom MOD-metoderna. Samtalen behandlar även deltagarnas förmåga att hantera konflikter – att se människan före hotbilden.

BEGRÄNSAT ANTAL PLATSER, så först till kvarn gäller! Det är en fördel om varje församling/pastorat finns representerat med minst några anställda och några förtroendevalda så att tankarna kan fortsätta därhemma. Inbjudan riktar sig till både nuvarande som nya förtroendevalda från 2018.

BRA ATT VETA INFÖR KYRKOVALET 2017

Svenska kyrkan är demokratiskt uppbyggd och beroende av människors engagemang. I kyrkovalet har Svenska kyrkans medlemmar möjlighet att rösta på de grupper och personer som ska besluta om frågor som påverkar kyrkans verksamhet och framtid i Kyrkofullmäktige, Stiftsfullmäktige och Kyrkomöte.

NÄR ÄR KYRKOVALET?

Söndag den 17 september 2017 är det kyrkoval. I Svenska kyrkan är det val vart fjärde år och alltid den tredje söndagen i september.

Vad väljer jag till?

I kyrkovalet väljer du de personer som ska få förtroendet att styra kyrkan de kommande fyra åren. Direkta val sker till kyrkofullmäktige i församlingen eller i pastoratet, till stiftsfullmäktige i stiftet och till kyrkomötet på den nationella nivån.

FÅR JAG RÖSTA?

För att du ska få rösta ska du senast på valdagen fylla 16 år, du ska vara medlem i Svenska kyrkan och vara kyrkobokförd i en församling i Sverige den 18 augusti 2017 (då röstlängden fastställs).

HUR MÅNGA ÄR RÖSTBERÄTTIGADE?

Cirka 5,3 miljoner av Svenska kyrkans medlemmar är röstberättigade. I kyrkovalet 2013 röstade 700 000 medlemmar.

VAD RÖSTAR JAG PÅ?

De grupper som deltar i kyrkovalet kallas för nomineringsgrupper. Det är sammanslutningar och intressegrupper formade för att delta i kyrkovalet. På kyrkovalets webbplats www.svenskakyrkan.se/kyrkoval kommer du före valdagen att kunna se vilka grupperna och kandidaterna är.

NÄR KOMMER RÖSTKORTEN?

De röstberättigade får sitt röstkort omkring den 30 augusti 2017. På röstkortet finns uppgifter om vilken vallokal du ska rösta i och vilka val du har rätt att rösta till. På röstkortet finns också information om vilken röstningslokal du kan förtidsrösta i, som ligger inom ditt valområde.

HUR GÖR JAG FÖR ATT RÖSTA?

Den 17 september 2017 har alla vallokaler öppet minst klockan 18–20, i regel har vallokalerna öppet i minst sex timmar på valdagen. Information om öppettider och lokaler finns på röstkortet. Du kan förtidsrösta i samtliga röstningslokaler i hela landet, 4–17 september 2017. Det är också möjligt att förtidsrösta genom brevöstning. För att förtidsrösta behövs röstkortet. På pastors- och församlingsexpeditioner hittar du information om röstmottagningsställen, öppettider och material för brevöstning. För den som blir förhindrad att besöka vallokalen är budröstning möjlig.

ÄR DET MÖJLIGT ATT PERSONRÖSTA?

Ja, på valsedeln kan du markera upp till tre personer som du helst vill se valda.

NÄR PRESENTERAS VALRESULTATET?

När vallokalerna stänger görs direkt en preliminär röstsammanräkning. Vartefter de preliminära resultaten blir klara presenteras de på www.svenskakyrkan.se/kyrkoval. Ansvaret för den slutliga rösträkningen har stiftet.

Var finns mer information?

HAR DU FRÅGOR?

På www.svenskakyrkan.se/kyrkoval och på röstkortet hittar du ytterligare information.

Har du frågor kontakta gärna någon av valhandläggarna på stiftskansliet, Ulrika Holmberg, ulrika.holmberg@svenskakyrkan.se, tel 0498-404926 eller Anna Tronêt, anna.tronet@svenskakyrkan.se, 0498-404916.

Du kan också vända dig till din församling eller till Svenska kyrkan. E-post: info@svenskakyrkan.se eller Telefon: 018-16 96 00

TEOLOGISKA SEMINARIER

14 september och 9 november

08.30 Mässa i domkyrkan

09.15 Kaffe i Helgeandshuset

09.45 Seminariet börjar

Även för musiker och pedagoger

IDÉDAGAR I VISBY

Ideellt Forums Idédagar ger dig som är ideell, förtroendevald eller anställd inspiration och fördjupning för ditt engagemang i Svenska kyrkan. Idédagarna arrangeras i samarbete med Visby domkyrkoförsamling.

6-8 oktober 2017

Läs mer: www.ideelltforum.se

KVINNOR FÖR MISSION

Kvinnor för mission inbjuder till gemenskapsträff i Visborgskyrkan.

5 september kl 13.00

Varmt välkomna!

DIAKONSAMLINGAR

14 september kl 12-15. För diakoner i tjänst.

12 oktober kl 13.30-15.30. För diakoner i tjänst och pensionärer.

16 november kl 13.30-15.30. För diakoner i tjänst.

12 december kl 12-15. För diakoner i tjänst och pensionärer.

INTERNATIONELL KVÄLL

25 september kl 18.30-21.00

Hemse församlingshem

Enkel måltid. Därefter "reser" vi ut i

Europa via Skype och möter några

frivilligarbetare i en utlandsförsamling.

Även information om att bygga vänförsamlingsrelation.

VISBY STIFTS KULTURARVSDAGAR

Tema: Är vi beredda? – Att möta turism och klimatförändringar.

20 oktober kl 13-17. Avslutas med After work. Plats: Domkyrkans församlingshus. Kontaktperson: rebecka.svensson@svenskakyrkan.se, tel: 0498-404914

Välkommen till Gotlands kyrkvecka. Här samlas människor från hela landet som är engagerade i och för Svenska kyrkan, människor som vill mötas, lära, samtala och fördjupa sitt andaktsliv tillsammans med andra.

Gotlands kyrkvecka 2017 genomförs 23-27 augusti, med start på onsdagen med den gemensamma utflykten och avslut med mässan på söndagen. I år kommer följande inspiratörer att lotsa oss genom förmiddagsseminarierna:

Kyrkan mitt i livet – livet mitt i kyrkan

Irma Schultz, Kristina Högdahl, Hans Vainikainen och Olle Carlsson.

Katarina församling i Stockholm har tagit fram modeller för exempelvis gudstjänstförnyelse och diakonalt arbete. Man har ett rikt gudstjänstliv som blivit ett vattenhål för många stockholmare och man har utvecklat ett arbete med socialt företagande. Församlingen går från ord till handling. Verksamheten återspeglar en förståelse för samtiden och en helhetssyn på människan. Katarina är en inspirationskälla för många andra församlingar och deras idéarbete går att omsätta även utanför storstaden. Församlingen fick 2016 priset Årets förnyare i Svenska kyrkan.

Att kommunicera kyrka och tro i vår tid

Gunnar Sjöberg, kommunikationschef Svenska kyrkan.

Hur kommunicerar vi kristen tro och Svenska kyrkan i den tid som är? Finns det plats för annat än svart/vita budskap i det offentliga samtalet, hur når vi balans mellan yta och djup? Har organiserad andlighet någon framtid och hur kan

församlingen bli ett rum för andligt sökande? Vilken teologisk grund kan en församlings kommunikationsstrategi vila på? Våra frågor blir ofta många när vi tänker kyrka och församling i det moderna kommunikationslandskapet. Hösten 2017 är det dessutom Kyrkoval – hur kan vi då arbeta mer medvetet med vår kommunikation?

Barnets mänskliga rättigheter i kyrkan

Barnläkaren och författaren Lars H Gustafsson.

Om barnkonsekvensanalyser på riktigt och om barnets rätt till andlig utveckling. Lars H Gustafsson har arbetat med barn hela sitt yrkesverksamma liv, också i internationella uppdrag. Sista tjänsten var som skolläkare på Rosengård i Malmö. Som författare har han mest skrivit om barn, föräldraskap, etik och livsfrågor. Han är medlem av Barnombudsmannens expertråd och var tidigare också med i den jury som utser litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne. Lars senaste bok "Barnets mänskliga rättigheter i kyrkan" handlar hur barnen har det i vår kyrka, om Barnkonsekvensanalyser och annat viktigt för oss vuxna.

Mer om Gotlands kyrkvecka på www.gotlandskyrkvecka.se

Bidra med din omtanke bli **volontär**

Öppet hus 29 juni klockan 13 – 17.
Härbärgat Birkagården behöver alltid
volontärer i arbetet med att hjälpa utsatta.
Kontakta föreståndaren Tommy Wissing,
070-574 20 06, för mer information.

 Hela människan
GOTLAND

 Röda Korset

 Region Gotland

Svenska kyrkan
VISBY DOMKYRKOFÖRSAMLING

KONSTRUNDA I KYRKORNA

Samtid och dåtid möts i sex gotländska kyrkor.

14 maj – 17 september 2017

SE OCH LÄR DIG MER OM VÅRA KYRKOR

ONSDAG 26 JULI KL 13.00–16.30

start Österport, Visby 13.20
Romakloster, kungsgården

TISDAG 8 AUGUSTI KL 13.00–16.30

start Österport, Visby 13.20
Romakloster, kungsgården
150 kr, inklusive kaffe och tilltugg.

**SAMARRANGEMANG MED
GOTLANDS MUSEUM**

Läs mer på www.svenskakyrkan.se/visbystift

FÖR MUSIKER

MUSIC MIND GAMES

21–25 augusti kl 9–16
med Magdalena Prah

**LUTHERPROJEKTET PÅGÅR SOM
FORTBILDNING UNDER HÖSTEN.
PREMIÄR 4 FEBRUARI 2018!**

Kontaktperson:

Musikkonsulent Anne Dungner

Hjellström

anne.dungner@svenskakyrkan.se

tel: 0498-40 49 07

KULTURKVÄLLAR I SKUGGAN AV ROMAKLOSTERS KYRKORUIN

SÖNDAG 30 JULI KL 18.00

Folkmusik i sommarkvällen, sång
och folkharpa, Julia Westberg
och Richard Hellgren.

LÖRDAG 12 AUGUSTI KL 18.00

Ad fontes, körmusik från
renässans och barock.

SÖNDAG 16 JULI KL 18.00

Fil doc Eva Selin föredrag och
vandring-Trädgårdsanläggningens
historia – från cistercienserordens
tid till nutid.

ONSDAG 9 AUGUSTI KL 17.30

Professor Dick Harrison, Lunds
universitet. 500 år sedan reforma-
tionen! Men vad var det egentli-
gen som hände?

Abbotens hus. Entré 50 kr. Arrangör Svenska kyrkan Visby stift

KALENDARIUM 2017-18

JULI

2 Återöppnande av Sanda kyrka
2-9 Almedalsveckan

AUGUSTI

6-13 Medeltidsveckan
21-25 Music Mind Games, ssa
23-27 Gotlands Kyrkvecka, ssa

SEPTEMBER

4 Egendomsnämnd
5 Kvinnor för Mission, ssa
6 Domkapitel
10 Kyrkoherdemottagning
Stenkumla, Staffan Eklund
12 Stiftsstyrelse
14 Teologiskt seminarium
14 Diakonsamling, ssa
17 KYRKÖVAL
24 Kyrkoherdemottagning
Bryssel, Andrew Holm
25 Internationell kväll, ssa
28 Kyrkoherdeforum

OKTOBER

2 Spindelnätet
8 Återöppnande av Ganthem kyrka
6-8 Ideellt Forums Idédagar i
Visby, ssa
11 Domkapitel
12 Diakonsamling, ssa
15 Kyrkoherdemottagning Wien,
Per Gyllenör
16 Egendomsnämnd
20 Kulturarvstag, ssa
22 Kyrkoherde- och diakonmottag-
ning Torrevieja, Gunnar och
Eva-Stina Sjöberg
24 Stiftsstyrelse
26-27 MOD-kurs, ssa

NOVEMBER

7 Samfälligheten Gotlands kyr-
kors församlingsdelegerade
9 Teologiskt seminarium
10-12 Visitation Romakloster
16 Domkapitel

16 Diakonsamling, ssa
25 Stiftsfullmäktige

DECEMBER

4 Spindelnätet
4 Egendomsnämnd
12 Diakonsamling, ssa
13 Domkapitel
13 Stiftsstyrelse
17 Undertecknande av
vänstiftsavtal med Tanzania

2018

JANUARI

11 Nomineringsval i biskopsvalet
9-10 Fortbildningsdagar för
präster och diakoner

FEBRUARI

4 Premiär Lutherföreställning, ssa
11 Lutherföreställning, ssa
15 Biskopsval I
18 Lutherföreställning, ssa
28 Biskopsval II (genomförs om
ingen kandidat fått mer än
50 % av rösterna i första valet)

MAJ

26 Biskop Sven-Bernhards
stavnedläggning
(Visby domkyrka)

JUNI

3 Biskopsvigning
(Uppsala domkyrka)
4-7 Theobalt i Visby
9 Mottagning av ny biskop
(Visby domkyrka)

ssa - se särskild annons

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Sven-Bernhard Fast

REDAKTÖRER

Lars Bäckman
lars.backman@svenskakyrkan.se

Rebecca Kinnander
rebecca.kinnander@svenskakyrkan.se

LAY OUT

Lars Bäckman

UTGIVNINGSDRESS

Helge Andshuset
Box 1334
621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00
FAX 0498-21 01 03
E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA
www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner
och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Konfirmander Norra Gotlands pastorat
Foto: Görel Robsarve Malmros